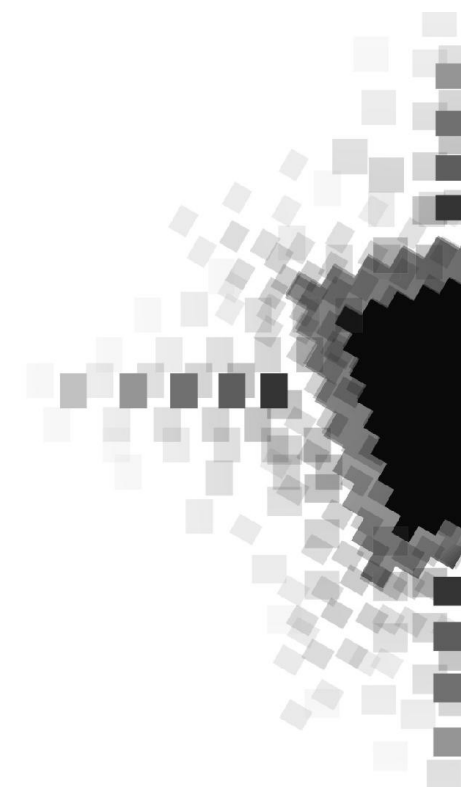

فولکوریک خاطیره لر (۱)

علیرضا صرافى

اٹل بیلیمی

ارنیهشت (کولن آق) ۱۳۸۸

هئىرىزده چۇخ قديمدن خلى (فرش، قالى) تۇخويوبلار. خلى تۇخوماق قادىنلارا
مخصوصدور آنچاق بعضى كىشىلر ده بو ايش له مشغول اولوبلار. اوللارين آن تانىمىشى
رحمت ليك "اسماعيل بى" آدىلى محترم بير كىشى ايدى. قاباقلاردا خالى تۇخويانلار
نقشه نى ازبرله ميش، سینه دن تۇخوردولار. آن مشهور نقشه لر: تاجيرى نقشه، صمدخان نقشه،
صنعتگرى نقشه و افشان ايدى. هئىرىزىن خلى لرى دۇنيادا معروفدور، اونون باشليجا سببى
ده ايپىنين بۇيانماسيندادير. ايپلىرى آل (تۇخ قيرمىزى)، چوهره يى (معمولى قيرمىزى)، خانىم
سونا (آچىق قيرمىزى). بوياماق اوچون بير نئچه گون، قيرمىزى بوياق و زى سىپىلمىش
ايرانين ايچينده قاينادىب، سونرا كلفلرى چىخارديب بير ايكى گون آخار، دۇرو سۇيا
باغلاردىلار. تيرمه يى رنگ اوچون نار قابىغى و باشقا بير رنگ اوچون سوغان قابىغىن دان، آغ
رنگ اوچون قارقا دۇزون دان و سارى رنگ اوچون سارى چوپدن يۇخاريدا دۇدييم كيمى
اىستيفاده ائدرديلر. بئله ليك له ايپلىرىن رنگى ثابت لشردى. خلىيه عاييد سۆزلرىن بعضى سى
بئله دير:

خلى Xəli آرىش آرقاج و ايپدن تۇخونموش فرش

خەلچە Xəlçə كىچىك خەلى

ايلمه İlme خەلى تۇخوياندا وۇرولان دويون

چالماخ Çalmax ايلمه سالماق

ھاواجى Havaci خەلى توخوماقدا اينسانلار يىن قارشىلىقلى كۆمەيى

ايمەجى İməci خەلى توخوماقدا موزد آلىپ كۆمك ائلمەك

آرقاج Arqac خەلى نىن آئىنە ايشلەدىلن قاتما (اىپ)

اريش Əriş خەلى نىن بۇيلوغو

اىپ (خاما) İp – xama خەلى توخوماق اوچون قويون يونوندىن دوزلمىش قاتما

كوجو Kücü خەلى تۇخوياندا دزگاھا باغلانمىش مخصوص بىر آغاچ

تاختا Taxta اوزون تاختا، اونون اوستوندىن اوتوروب خەلى تۇخويارلار

ور Vər تاختا

ور Vər ھەرنىن قاباغىندا توخودوغو بۇلوم

دال آغاچى Dal ağaci

تارازىن توتماخ Tarazın tutmax فرش دزگاھىنى قۇروب تىنظىملەمەك

كەلف Kələf دايرەوى شكىلدە حاضىرلانمىش اىپ

يوماخ Yumax يومورو جاسىنا سارىنمىش اىپ

ھۈە Həvə آرقاجى ياتىرماق اوچون آلت

بىجىك Bicik

آرقاجى ياتىرماق اوچون

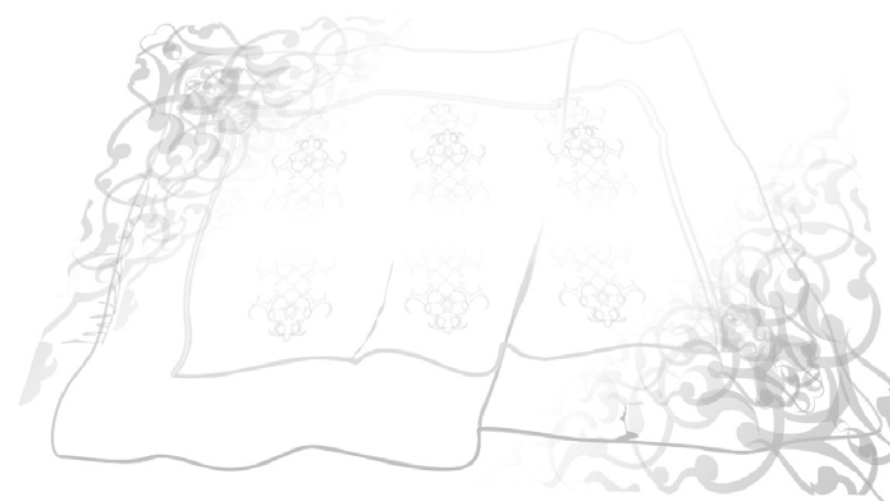
باشقا آلت

ايش اوزاتماخ İş

uzatmax خەلى

توخوماق اوچون

اريشلرى دارا چىكمەك

چوبۇخ	Çubux	قالیدا اولان بیر نوع آلت
آرا گول	Ara gül	خلی نین اورتاسی
بۆیوک زنجیره	Böyük zəncirə	خلی ده اولان بویوک حاشیه
بالا زنجیره	Bala Zəncirə	خلی ده اولان کیچیک حاشیه
هنه	Hənə	فرش دزگاهی نین شاقولو قیسمتی
آره نئیین	Ərəneyin	فرش دزگاهی نین افقی حیصه سی
پاواز	Pavaz	خلی توخوماق دزگاهی نی برکیتمک اوچون مخصوص آغاج
گوشه	Güşə	خلی نین بوجاغ حیصه سی
چئشنی	Çeşni	خلی نین نقشه سی
چو	Çü	فرش دزگاهی نی مؤحکمله تمک اوچون مخصوص کیچیک آغاج
آلچیم	Əlçim	دارانیب آچیلیمیش یون
گبه	Gəbə	انی بر متر بویو دؤرد-بئش متر اولان خلی
چین	Çin	خلی نین باشا باشیندا بیر ردیف توخوش
دورماخ	Durmax	بو چینده معین بیر ایلمه نین رنگی نه دیرسه گلن چینده ده اونون اوستونه همان رنگی چالماق
سئکمئک	Sekmek	بو چینده ایلمه نین رنگی نه دیرسه گلن چینده همان رنگ ایپی بیر ایلمه ساغ یا سولا چالماق
بویاخ	Boyax	مخصوص بیر بیتگی نین قیرمیزی ریشه لری
زئی	Zey	داش دوز کیمی، کیمیه وی بیر ماده
ساری چوپ	Sarıçöp	سودویان، مخصوص ساری رنگلی بیتگی دیر
قاراقا دوزو	Qarqaduzu	ایپی آغارتماق اوچون مخصوص آغ دوش
جهره	Cəhrə	قویون یونوندن ایپ دوزلتمک اوچون مخصوص جاهاز
تاجیری	Taciri	هئریزده خلی توخوماق اوچون نقشه آدی
صنعتگری	Sənətgəri	هئریزده خلی توخوماق اوچون نقشه آدی

اڭل بېلگى
اړىښت (ګول آن) ۱۳۸۸
E I B I I m i

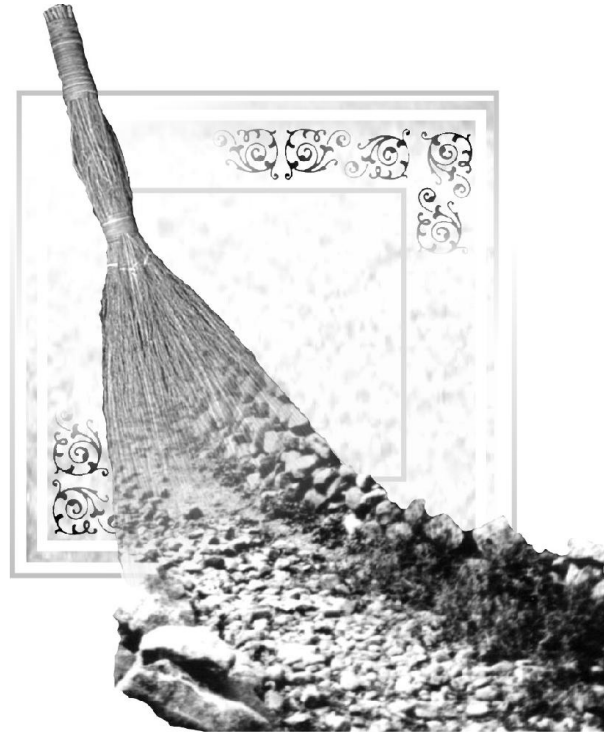
اڭل بېلگى
اړىښت (ګول آن) ۱۳۸۸
E I B I I m i

افشان Əfşan ھئریزده خلی توخوماق اوچون نقشه آدی
 صمد خان Səmədxan ھئریزده خلی توخوماق اوچون نقشه آدی
 گئشمه Geşmə
 باسما Basma

اٹل بیلیمی
 اربیبشت (گون آتی) ۱۳۸۸
 اٹل بیلیمی
 اربیبشت (گون آتی) ۱۳۸۸

۱۲۶- سحر چاغی قاپی قاباغینی سولاماغین یومنو یاخشی اولار. ■

۱۲۷- آغزی سینیق قابدا یئمک یئمک، سو ایچمک و پیشمیش پیشیرمک یوخسوللوق گتیرر.
 ۱۲۸- یئمک-ایچمک اوستونه گلن گلین و کورکنه "قایناناسی چوخ ایستیر"- دئیرلر.
 ۱۲۹- سود امجک آرواد امجکلرینی اله آلیب دوعا و یا قارغیش ائلهسه، تئز دَیگیل (مستجاب) اولار.
 ۱۳۰- الده عقیق قاشلی اوزوک اولسا یاخشی اولار.
 ۱۳۱- چای ایچن وخت ایستیکانلار دوزولنده "قوناق گلیر"- دئیرلر.
 ۱۳۲- کرتنکله دئییدیر: "منی قویلاماپانا لعنت". بونا گۆره ده اونو گۆرن ووروب- اۆلدورمه‌لی، اوستونه ایشه‌مکله اونو یومالی و اوستونه تورپاق تۆکوب قویلامالیدیر؛ چونکو ایبراهیم پیغمبر اودا آتیلاندا، کرتنکله ده گلیب اوزاقدان اودو پوفله‌بیردی کی، اود داها گور یانسین.
 ۱۳۳- قازان دیبی یالاینین تویوندا قار یاغار.
 ۱۳۴- اۆلونو قویلایب قیبرستاندان چیخاندا دۆنوب دالی‌یا باخمازلار، چونکو اۆلو، اونو اوردا قویوب قاییدان قوهوملارینی چاغیراراق، "منی بوردا قویوب هارا گئدیرسیز، گلین منی ده آپارین"- دئیر. اۆلونو قویلایب قاییدانلار دۆنوب دالی‌یا باخسالار، اۆلو بئله گومان ائلر کی، اونون سسینی ائشیتدیلر، آما سؤزونه باخمادیلار، باشلارینی آشاغی سالیب گئتدیلر. او بونلارین بو ایشیندن اینجییر.

ایین
تیلیفی چایدا ایستیکانین دیینه اوتورماسا و معلق قالسا، اینانارلار کی، قوناق گلیر.
۱۱۱- باشماقلار بورون-بورون دایانسالار، اینانارلار کی، قوناق گلیر.

۱۱۲- چوخ آغلایان و آغلایاندا آغزینی گۆیه توتان اوشاق باش یئر.

۱۱۳- چوخ گولن آدام گولمگی نین زیانینی چکر.

۱۱۴- یول گنده-گنده چۆرک یئین آدامین ائوینین برکتی قچار.

۱۱۵- حاجتی اولان آدام قیرخ گونه کیمی سحر صوبح نامازیندان سونرا کوچه قاپیسینین قاباغینی سولاییب-سوپورسه، قیرخینجی گون خیزیر پئیغمبر گلر، اوندان هر نه ایستهسه وئر.

۱۱۶- دان یئلی هر کسه دَیسه ساغلام اولار.

۱۱۷- دوزو یاندیرماق پیس اولار.

۱۱۸- دوز- چۆرک آدامی توتار.

۱۱۹- چۆرگه آند ایچن ذلیل اولار.

۱۲۰- دیزلری قوجاقلاماق غم گتیرر.

۱۲۱- سوغان – ساریمساق قابیغی داغیدیلان ائوده آجیلیق دوشر.

۱۲۲- قاریشقانی اۆلدورمک گوناھدیر، او، عاشورا گونو کربالادا ایمام حسین سو آپاریرمیش.

۱۲۳- سیرکه قویماغین دوشر- دوشمزی اولار.

۱۲۴- زنجفیل دؤینده، کیمسه دانیشمامالیدیر یوخسا زنجفیل چۆپ اولار.

۱۲۵- سحر چاغی اوغرونا ایت، دووشان چیخان آدامین ایشی راست گلمز.

اغل بیلیمی

اردیبهشت (گون آت) ۱۳۸۸

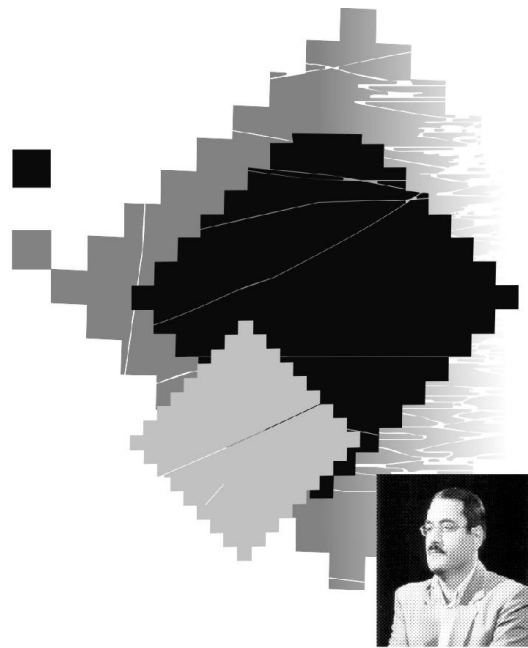
۵

اغل بیلیمی

اردیبهشت (گون آت) ۱۳۸۸

۵

بویلو قادین حاقیندا اینانجلار

توپلایان: احد فرهمندی

قایناق شخص: معصومه پناه

(۷۱ یاشیندا، ساوادیسز)

قئیده آلینما یئری و تاریخی:

تبریز، ۸۷/۲/۱۲

اوشاغین قیز، اوغلان اولدوغونو بیلیمک

۱ – بویلو قادینین اوشاغی آلتی آیلیق اولاندا دؤشونه سود گلر. بیر اوسگویو سویونان دولدوروب قادینین دؤشوندن بیر داملا سود او اوسگویون ایچینه دامیزدیرارلار. سود آشاغی یئنیب داغیلسا اوشاغین اوغلان اولماق علامتی، یوخسا سویون اوزونده قالیب یاغ کیمی یاییلسا اوشاغین قیز اولماسینا اینانارلار.

۲- قویون یا مالین باشینی آغیزدان آرالییب او حالدا نیت ائدرلر. آرالانان باشین انگ سوموکلرینین اوجو لوت اولسا اوشاق اوغلان و اگر سومویون اوجوندا اتلر ساچاق کیمی ساللانس اوشاق قیز اولار.

۳- بویلو قادینین قارنی قاباق طرفدن یومورولاشیب کوره ک طرفیندن تاختا کیمی صاف اولسا اوشاخی قیز، آما بونون ترسی اولورسا، یانی قارین طرفیندن صاف، کوره ک طرفیندن یومورو اولسا اوغلان دوغار.

۴- بویولو قادینین اوشاخی قیز اولسا قاریندا ترپشه نده دونبالار، ووردوغو ضربه لرده قارینین ائشیک طرفینه اولار، آنجاق اوغلان اولسا بالیق کیمی قارینین ایچینده ساغا-سولا سوزر.

۵ - بویلو قادینین خبری اولمادان باشینا دوز تورکرلر؛ الینی توکلرینه چکسه اوشاخی قیزدیر، الینی اوز-گؤزونه سورتسه اوشاخی اوغلان دیر .

۶- قایچی ایله بیچاخی هر بیرینی باشقا بیر دستمالا بوکوب اونلارین شکلینی بیلنمز حالا سالیب بویلو قادیندان ایسترلر بیرینی گؤتورسون. قایچینی گؤتورسه اوشاخی قیز، یوخسا بیچاخی گؤتورسه اوشاخی اوغلان دیر.

بویلو قادینا تاپشیرقلار :

۱- هامیدان تیکه آلیب
یئمه، اوشاغین یالاق
اولار .

۹۰- اوشاغین ایلک دؤنه دیرناغینی دایبسی توتمالیدیر. هابئله اونون دیرناغینی توتاندا الینین ایچینه بیر سیگه پول دا قویمالی و سونرا اونو صدقه وئرمه لیدیر. بو ایشین یومنو یاخشى اولار.

۹۱- اوشاق دیش چیخارندا اونا دیشلیک پیشیریلسه هم دیشلری راحت چیخار، هم ده روزوسو بول اولار.

۹۲- گئجه آغاچ آلتیندا یاتان جینلی -دوعالی اولار.

۹۳- ائوی ایکی آدام سوپورسه پیس اولار.

۹۴- باشماقلار آغیز-آغیزا وئرسه لر، "باشماق صاحابی نین غیبتینی ائیلرلر" -دئیرلر.

۹۵- بخته ور آدامین ساغ الی هر کیمین باشینا قویولسا، او دا بخته ور اولار.

۹۶- باشین بؤیویو دؤلت، آیاغین بؤیویو نئکتیدیر.

۹۷- ایت ساخلانیلان ائوه ملائکه دولانماز.

۹۸- آخر چرشنه آخشامی اود اوستوندن آتیلان آدامین بختی آچیلار.

۹۹- بویلو آروادین دوغاجاخی اوشاغین نه اولدوغونو بیلک اوچون گیزلیجه اونون باشینا بیر چیمدیک دوز تۆکرلر، سونرا اونا گؤز قویارلار؛ او، الینی باشینا آپارسا اوشاخی نین قیز اولاجاغینا، اوزونه و بورنونون قاباغینا آپارسا اوغلان اولاجاغینا اینانارلار.

۱۰۰- بویلو آرواد آیا باخیب الینی قارینا قویسا اوشاخی آلا اولار.

۱۰۱- تورآتانی اۆلدورمز لر، چونکو پئیغمبر مکه دن مدینه یه کؤچنده، اونون گیزلندیگی ماغارانین آغزینا تور چکمکه دوشمنلری آزدیردی؛ اونلارین الی پئیغمبره چاتمادی.

۱۰۲- ایکی قاپیسی اولان ائوین بیر قاپیسیندان گیریپ، باشقا قاپیسیندان چیخسان، ائو بییه سی بورجلو دوشر.

۱۰۳- پیشیک دیلی ایله الینی یاشلایب اوز-گؤزونه سورتسه، ائوه قوناق گله جگینه اینانارلار.

۱۰۴- تزه گلین، آیری بیر تزه گلینی گؤرمگه گئتسه؛ ایکیسیندن بیرینی چیلله باسار.

۱۰۵- توتدوغو دیرناغی داغیدان آدامین هوشو داغینیق اولار.

۱۰۶- پاییزین ایلک یاغیشی یاغمامیش بینه (چوغوندور، لبلبی) پیشیرمک یاخشى دئییل، چونکو، بینه پیشیریلسه، پاییز یاغیشلاری یاغماز و یا لازیم اولان قدر و واختیندا یاغماز.

۱۰۷- گئجه باش دارامازلار.

۱۰۸- توکو پاندریلان باش آغریبار.

۱۰۹- گون باتاندا و گون باتاندان آز فاصیله ده یاس یئرینه گئتمک پیس اولار.

اٹل بیلیمی

اړبېښت (گون آی) ۱۳۸۸

۵

اړبېښت (گون آی) ۱۳۸۸

اٹل بیلیمی

۵

۷۲- اللرى قولتوغا وورماق غم گنير.

۷۳- الك، قليبى چالماق پيس اولار.

۷۴- قاچى نين آغزى آچىق قالسا، دوشمىن آغزى آچىق قالار.

۷۵- نظرلەين آدامىن نظرلەمەسەندەن قورخانداللى تاختەيە چالارلار.

۷۶- اودا ايشەمك پيس اولار.

۷۷- آى و گون توتولاندا، آرودا اونا باخسا اوشاغى نين اوزو و يا باشقا بير يئرئە قارا و

بۇيوك بير خال دوشر.

۷۸- سود امر اوشاق هېچقىراندا، "قورساغىنى گئەلدير" دئيرلر.

۷۹- اوزو قىلەيە اولان نوودان آلتىندا اندىلن دوعا تئز دىگىل (مستجاب) اولار.

۸۰- اوزرلىگى ياندىراندا اونون توخوملارى چارتا-چارتا ايله پاتلاسالار، اينانارلار كى نظر دىيىد.

۸۱- قىرخلى اوشاغىن اوستونە ات آپارىلمامالىدیر؛ يوخسا اوشاق بوينونو دىك ساخلايا بىلمز.

۸۲- سود امر اوشاق يوخودا گولرسە، دئيرلر: آتاسىن دىششاقلارنىن كسىلمەسىنى يوخودا گۇرور.

۸۳- سود امر اوشاق يوخودا آغلارسا، دئيرلر: آناسىن امجكلرىن كسىلمەسىنى يوخودا گۇرور.

۸۴- اوشاغا قاتىق يالانسان دىل آچماز.

۸۵- بيرىنە اكك اوچون كۇكلو گول- چىچك وئرنە، اونا آز دا اولسا، پول آلماق لازىمدىر، يوخسا قالان گوللرىن كۇكو كسىلر.

۸۶- اوشاغى قىدىقلاسان آرىقلايار.

۸۷- آنا، اۇلن اوشاغىنا آغلاسا، اوشاق، او دونيادا سو ايچىنە و ياشىئرە سالىنار.

۸۸- اوشاغىن بوينوندان اۇپسن كوسگن اولار.

۸۹- باشى آلتىنا شالوار قويان آدام قارما- قارىشيق يوخو گۇرر.

۲- اۇلونون اوزونە باخما، اوشاغىن بد نظر اولار .

۳- چاليش آيا باخما باخساندا الين قارىن اوستونە اولماسىن، چون آيا باخاندا الين قارىن اوستونە اوشاغىن هانسى يئرئە دەيسە اورايا ات خالى چىخار.

۴- قارا جىگر يئەندە الينى بدننىن هئچ يئرئە سورتە چون الينى هارانا سورتسن اوشاغىن عىنى يئرئە خال دوشر.

۵- بير خورەك يا يئمەلىيە تاماچىن دوشسە، اوندان آلب يئمەسن اوشاغىن چئرى اولار.

۶- اوشاغىن گۇبەينى هارادا قويلاسالار اورانى چوخ سئوهر.

۷- هر كىمسەدن بير يئمەلى آلسان اگر او يئمەلى سنە دادلى گلە، تىكە آلدىغىن آدامىن خصوصىتلىرىن اوشاغىندا دا اولار (دئيرلر: تىكەيە چكىب).

۸- بويلو واختىندا تورشو قويما اوشاغىنا ضرر دىهر.

اينانجيلار :

۱- آتاسىنا اوخشاين قىز خوشبخت اولار.

۲- اوغورلوق پولونو بويلو قادين وئرسن دوغولان اوشاق ولدى زينا اولار.

۳- اوو اتىندن قىرخلى آروادا وئرمز.

۴- ناھار ايله سحر آذانيندا اوشاق دونيايا گلە ، ال ايله آياغى يونگول اولار.

۵ - ناھاردان سونرا صبح اذانينا كىمى اوشاق دونيايا گلە الى يونگول آنجاق آياغى آغىر اولار.

۶- تويوغا قورباغا بالاسى يئدىرتسن يومورتاسى ايكى سارىلى اولار او ايكى سارىلى يومورتانى بويلو قادين يئدىرتسن اوشاغى گۇى گۇز اولار.

قادىن اطرافىندا يئرلى سوزلر:

ارەمىك (əramik)= دوغمايان آرواد

اوشاقلىق (uşaqılıq) = قادینلارین قارینیندا اوشاغین اولدوغو عوضو

چیلله تۆکمک (çillə tökmək) = دوغمايان آروادين باشینا نوودان دان داوا – دووا
تۆکمک

چیلله کسديرمک (çillə kəsdirmək) = چیلله تۆکمک

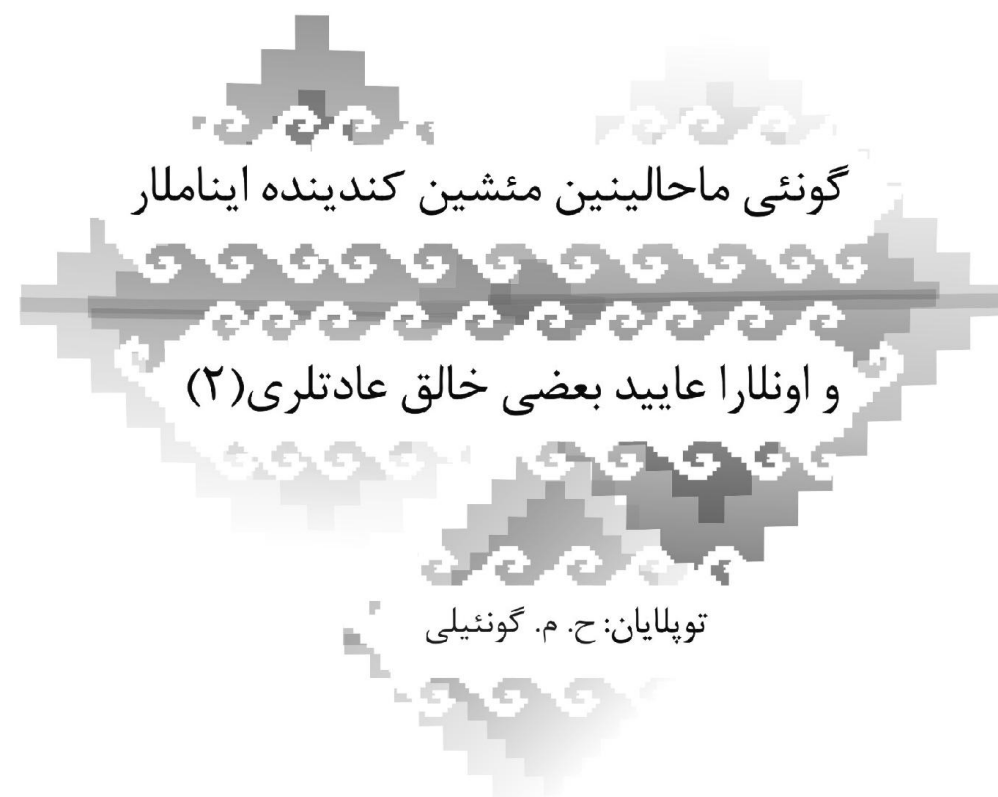
هک (hək) = دوغاندا قادينین وئردییی گوج

یولوخلاماق (yoluxlamaq) = دوغموش آروادان عیادت ائتمک

قشمرلنمک (qəşmərlənmək) = بزه کله نیب اؤزونو تومارلاماق

یئلکه لشمک (yelkələşmək) = ایکی آروادين بیر – بیرى ایله توتوشماسی

اولمازدی، انعام وئرمک وظیفه سی ایسه گلین عایيله سینه عایید ایدی. گلین کوره کن ائوینه
گیرنده کوره کن دامدان اونا قیرمیزی آلما آتاردی، آلمانین خوش یومن اولدوغونو
سؤیله ییب، "او آلمانی اوشاغی اولمایان آرواد یئسه اوشاغا قالار" دئییه ایناناردیلار. گلین
ائوین گیریشینده بیر تشت اوستونه چخاردی کوره کن ایسه باشینا پول (اون شاهى، بیر
شاهی) سپردی. قیز ائویندن گلنلرین ایکسی قالیب قالانی قایداردی.

۶۸- گۆیدن بلا کنچنده ایت اولایار. ایت اولاماقلا آلاهدان ایستهر کی، بلانی هر کیمه
نازل ائدرسه ده، اونون یییه سینه نازل ائتمه سین.

۶۹- آغلایان و مرثیه سنون دلی تئز ساغالار، گولن و چال-چاغیر سنون دلی ساغالماز.
۷۰ – آغاج بیر ایلدیه ایکی یول گول آچسا، دوشر- دوشمزی اولار؛ اونداه صدقه وئرمک
لازیمدیر.

۷۱- قورباغانی اؤلدورمک گوناھدیر چونکو، ابراهیم پیغمبر اودا سالیاندا، اودو
سؤندورمک اوچون آغزیندا سو گتیریرمیش.

دوواخ قاپپا: گلینین باشینا بیر لچک (پارچا، چرقت) سالیب موشاتا ایکی بالاجا آغاج ایله او لچگی اوچ کره آلیب حیةطه قاچیردیب قایتاراردی. گرکدیر او پارچا یئره دوشمه‌سین، اونون یئره دوشمه‌سی اوغورسوزلوق گتیرر.

حنا: توی جومه‌آخشامی توتولاردی و شنبه، چرشنبه گونلری توی توتمازدیلار. چرشنبه گونو گلینی حامامینا آپاریب، چرشنبه آخشام حنا توتوب، جومه‌آخشامی گلینی آپارارلار. جومه گونو سحر پندی‌تخت توتارلار. گلینی آپارماغا بیر گون قالان چرشنبه آخشامی اوغلان ائوینده گلین-کوره‌کن عایيله‌سینین کیشی‌لرینه، قیز ائوینده ایسه آروادلارا شام وئریلدی. بو گئجه حنا توتوب، مراسیمه آشیق یا دا درویش گتیرردیلر. کنده چالقچی یوخ ایدی و تکجه بیر نفر قوال چالان واریدی. سحره کیمی اوزانان شادلیق مراسیمین گورمه‌لی زامانلاری کوشتی توتماق (گولشمک) و ساغدیش-سول‌دیش‌ون دورماسی ایدی. ساغدیش-سول‌دیشه بیر جوت جوراب قویاردلار. ساغدیش-سول‌دیشین وظیفه‌سی کوره‌کنین پالتار، باشماغینی قوروماق‌ایدی، یوخسا یالوارماق و جرمة وئرمک‌له اونلاری گئری قایتارمالی‌ایدیلار. کوره‌کنه عایید اشیالاری گؤتورنده اونون اعتراض، و کیمین گؤتوردویونو دئمه‌گه حق یوخ‌ایدی. سونوندا ساغدیش، کوره‌کنین ایش بیلن یاخین یولداشی، کوره‌کنه عایيله قورماغی اؤیره‌دردی.

جومه آخشامی سحر آشیق چالیب اوخویا-اوخویا جئھیز گتیرمگه گئدردیله. او حالدا کندین مئیدانیندا، پیر دیینده کوره‌کنین باشینی دلک قیرخاندا جماعت اونو دؤوره ائدیپ، گنجلر گولشردیلر، البته عداوت تۆرنمه‌سین دئییه بیر-بیرینی ییخمازدیلار. دلک کوره‌کنین باشینی بیر آز قیرخاندان سونرا ال ساخلاردی، کوره‌کنین یاخینلارینین بیری پول سالاردی، و بو ایش نئچه دفعه تکرار اولاردی. سونرا کوره‌کن و گلینین یولداشلاری اونلاری حاماما آپاراردیلار. کندین بیر حمامی واریدی، سحر آروادلار، ناهاردان سونرا کیشیلر یویوناردیلار. گلینی گتیرمگه گئجه یاریسیندان سونرا گئدیله‌دی، آنجاق قایین‌آتا و قایین‌آنا گئتمزدیلر. گلین گتیرنده قاباغینا ایپ چکیب انعام ایستردیلر. ایپ چکنلر کوره‌کن یا دا گلین طرفی

توپلایان: نیگار خیاوی

قایناق شخص: فیضه دهقانی

(هیدایت قیزی، آناسی زولیا)

دوغومو: ۱۹۲۲

خیو-دا چاپارا محله سینده

شیخ لار طایفاسینا منسوب، ساوادیسز)

۱- گوده کورامال کولدان باخار

خیار

۲- چاتی سو ایچر، دانا شیشر

قاباغ، بورانی

۳- داغدان گلیر آلی خانیم، اللری خینالی خانیم

که‌لیک

۴- داغدا تاپیلدار (دولو)، سودا شاپیلدار (بالیق)

اوبادا بییمان (ایت، کۆپک)، کتده سولئیمان (خوروز)

۵- زیل کیلیم، زینجیر کیلیم، آغیردی سیلکه بیلیمیرم

تاپ بو نه‌دی تاپماجا

۶- بابامین بیر دونی وار قاتداماغ اولماز ،

ایچی دولی اشرفینن ساناماغ اولماز

گۆیله اولدوزلار

۷- هادی آبانی، گزر اوبانی

آلتی ایاغی، ایکی دابانی

ترزی

۸- هینی هینی کهر آت / هینی سی گۆزل کهر آت

آیاغیندا قیل سیجیم / دوگونو گۆزل کهر آت

بال آری سی

۹- چیل آتیم، چیل چیل آتیم / چیلیننه سه کیم بیلر؟

یئددی حصار ایچینده / قولوناسا کیم بیلر؟^۱

بالیق

۱۰- یئر آتدا چول لی قودوق

اؤلر

۱۱- یئر آتدان اوخلوو گئدر

ایلان

۱۲- گوی دن یئر ساللانا / هر نه وئرسن آللانا

^۱- چیلینلمک و قولوناماق، هر ایکسی مال — حیوانین دوغماسینا عایید اولان فعل لردیر.

گلین بزهی: گلین بزهی عمومیتله انلیک (انلیک)، کیرشان (کیرشان) اولاردی. انلیک یانقلارا سورتوله جک قیرمیزی توز ایدی، کیرشان ایسه اوزه سورتوله جک آغ رنگلی بارماق اوزونلوغوندا اولان، مکتبلرده فایدالانیلان ماده ایدی. گلین بزکلریندن بیری ده گیلله (نغده) دیر. گیلله ۶۰ سانتی متر اوزونلوغو، ۲ سانتی متر انی، موختلیف رنگلرده اولان پارلاق کاغازلارین (۲*۲ سانتی متر) اینجه ساپ ایله، تسبیح کیمی بیر-بیرینه باغلانماسیندان دوزه لردی. گیلله نی باشین اوستونه سالاردیلار، ایکی اوجو ایسه ایکی چیگینه سالیناردی. ها بئله گلینین اوزو گورونمه سین دئییه باشینا قیرمیزی شال سالیناردی.

گلین آپارما: گلینی آپاراندا تبریزدن یخدن، بیرده لازیم اولان اشیالاری آلیب، آت اوستونده گتیردیلر. کنده گیردیکده سس دوشردی "فلان کسین یخدن گیلر" هامی ایسه تاماشایا چیخاردی. بئله لیکله همین گونلرده گلین آپاریللاجای بیلینردی. جئیه زلرین قالدانی دا سردردن آلاردیلار. گلینی آپاراندا بیر اوغلان اوشاغی اونون بئلینه شال باغلاردی اونا دا بیر جوت ایپ جوراب وئردیلر. آتالین خئیر دوغاسی بئله اولاردی: یئددی اوغلان ایسترم سون بئشیگین قیز گلین... .

گلین گتیرنده کوره کن ائوینده بیر قاب (لگن) ده سو قویاردلار. اؤنجه گلین کوره کنین ساغ جورابینی ساغ چیگینندن و سول جورابینی سول چیگینندن دالیا آتاردی و آردیجا کوره کن گلینین ساغ جورابینی ساغ چیگینندن و سول جورابینی سول چیگینندن دالیا آتاندان سونرا ایکسیده ساغ اللرینین جولر بارماغینی قابدکی سود یویاردیلار. بو سو ایله چیلله اولموش آروادین چیلله سینی تۆکردیلر، اوشاغی اولمایان بو سویو ایچرسه اوشاغا قالار، بختی باغلانان قیز بو سو ایله یویونسا بختی آچیلار. کوره کن همین قبا پول سالیب (بئش قیران بیر تومن)، او پولو موشاتایا وئردیلر. بو گونون صاباحی بتیتاخت (بندئی تخت، تخت دیبی) توتاردیلار.

ئۈيىنە گۇندىرلىردى. قىز ئۈيىن ۋىرەجگى جئەيز ايسە بونلاردان عىبارت ايدى: مىس قاب- قاشق، بىر دىست يورقان-دۈشك، ايكى جعبە، بىر يىخدن، بىر چىراق، كۇمور سىماور، بىردىست ايسىكان-نعلبكى و كورسو اوستو اوچون جئىم، (وارلىلار كىلىم دە ۋىردىلر). بىر اوزوك سالىماق ايله قىز-اوغلان نشانلاندىلار. نشانلى زامانى كۈرەكن اداخلىسىنى گۇرمز ايدى، اونلارنى گۇروشلرى تكجە چشمە باشىندا، چولده، باغدا گىزلىجەسىنە اولاردى. تۈى اولوب قىزى آپارىنجا اوغلان ئۈى طرفىندن قىز ئۈيىنە خونچادا چىللە پايى، چىرىنبەلىك، بايراملىق، قوربان پايى، رىغىيب پايى، نوبار پايى(ئىنى مىۋە چىخاندا)، قدىر پايى آپارىلاردى. بو خونچالارىن ھىر بىرىندە آپارىلانلارى بئلە قئىد ائدىرلر:

رىغىيب پايى - حالوا چالىب معمولى **سكەيىن** بۇردىلر، گلنى اوچون پالتار قويدىلار

چىللە پايى - قارىيز، مىۋە، گلنى اوچون پالتار

قوربان پايى - شىرنى، پالتار، ھا بئلە بىر قوچ بىزەيب باشىنا آىنا، بوينونا ايسە پول سالاردىلار

قدىر پايى (قىز ئۈى اوغلان ئۈيىنە ۋىرر) - بىر آز شىرنى، اوغلانا پالتار، بىر قۈيون بودى

چىرىنبە خونچاسى - مىۋە، يئمىش، پالتار، قىرمىزى بالىق، دۈيو، تۈيۈق

.... [او بىرىسىلردە آرتىرىلىسىن]

چىرىنبە خونچاسى گۇندەرىلدىكدە قىز ئۈى تۈيۈغو پىشىرىب بايرام آخشامى بايراملىق (پالتار) ايله بىرلىكدە كۈرەكن ئۈيىنە گۇندىرر. چىرىنبە آخشامى كۈرەكن دامدان قىز ئۈيىنە شال ساللاردى (قورشاخ ساللما). او تانىنسىن دئە اۋز شالىنا آىنا باغلاردى. اونون شالىنا گىن توخويان ناققىشلى اىپ جوراب باغلاردىلار.

خلعتلر: خلعتلرى عايىلەلرىن آروادلارى آپاراردىلار. خلعتلردە عايىلەنىن بوتون عضولرىنە تۇحفەلر قويولاردى، جوراب، جوراب، قىزىن يا دا اوغلانىن نەنەسىنە چىرشاب (آلا رنگلى چىرشاب)، قىزلار اوچون كۇنىك (قىزلارنى كۇنىكى اوزون اولاردى؛ اصلىندە قىزلار دون يئرىنە شلتە-تومان گئىەردىلر، شلتەنىن اوزونلۈغو دىزدن اولاردى)، گلنە قىرمىزى دون و شال.

ئىلىمى

ئىلىمى

۵

ئىلىمى

ئىلىمى

۵

ياغىش اوشاق

۱۳- بىزىدۈى بىزلىرىدۈى، اوتوز ايكى قىزلارىدۈى

ھى ازیلدۈى ھى بوزولدۈى، بىر تاخ چىيا دوزولدۈى

۳۲دىش

۱۴- ئۈيىمىزدە بىر كىشى وار / نىمنىن اىشى وار

سوپورغە

۱۵- آى گلر آدامنان/ بىر خونچا بادامنان

نە دىلى وار نە آغزى / دانىشىر آدامنان

يازى، كىتاب

۱۶- اويان چىر بويان چىر / اىچىندە آتدى چاپار

كىپرىكلر ايله گۇز

۱۷- اويان قالا محمد / بويان قالا محمد

ياش ياپىرام، قورى چكىرم / صلى الا محمد

تىدىر ايله چۇرك

۱۸- ھاپ ھاپى، كركى ساپى / بئش بىداغى، بىر يارپاغى

ال

۱۹- ھاپ ھاپى، قىزىل كۈپى / دۇوران دۇنر، چىچى سپىر

تىدىر ايله لاواش

۲۰- آلچاق دامدان قار ياغار

الك و اون

۲۱- قاپى باشيندا تولا ياتار

قيفيل

۲۲- قاپى داليندا چيل چيل دووشان

سوپورغه

۲۳- دؤرت گلنيم وار، دؤردوده بى بويدا

اوتاغين بوجاقلارى

۲۴- قارا تويوق چؤهدو يئره / بوغارسىغين تؤهدو يئره

قارا قازان و اوجاقداكى اودونلار

۲۵- بو بوى دانا بويى وار / ائو دولوسى تويى وار

چيراق

۲۶- بير كوزهده ايكي جوره سو

يومورتا

۲۷- بو بوى دانا بويى وار / قيرمىزى دان دونى وار

اييده

۲۸- بير چووال اونوم وار، ايچينده وردنه!

اييده

۲۹- ددم ائوينده قيزيديم / هادى منيم قارنيمدايدى

توپلايان: رحيم قابل نژاد

قايناق شخص:

معصومه فغانى

قئيده آينما يئرى و تاريخى:

تبريز، باغ معروف كندى، ۱۳۸۷

باغ معروفدا ائولنمك
عادت عنعنه لرى

كنچميشلرده باغ معروفدا ائولنمك آتا-آنانين خوش گؤروشو اساسيندا اولاردى، اوغلان ايله قيز بير-بيرنى تانيمادان وئرمدن ائولنرديلر. البته نظرينده بير قيز توتوب ائولنمك ايستهين اوغلان، قيزين آدينى باجيسينا دئيهردى. اؤنجه اوغلانين آناسى، عمهسى، يوخسادا خالاسى گنديب قيزين آتا-آناسيندان گويول آلارديلار، سونرا ائلچى گنديب هه-بلى آلارديلار. بير زامانلار كندين موشاتاسى قيز ائوينى دانيشديريب اونلارين گؤيلونون اولدوغونو اوغلان ائوينه چاتديراردى. سؤز دانيشمايا ايكي عاييلهين ياشيللارى (عمى، دايى، آغساقاللار و آغبيرچكلر) قيز ائوينده بير آريا گليب، قرارلارى قويوب هامى ايسه بو قرارلارا حؤرمتم ساخلاردى. سؤز دانيشما اوچون بير كلله قند آپاريب، سينديريب هر كسه شيرين چاي وئرديلر. قيزيل اولماز، كبين آز (نئچه تاي بوغدا، قويون، بير-ايكى باتمان قورو يئر)، باشليق ايسه بير تاي اون، بير آز لپه و بير باش قوچ اولوب حنا گئجهسى قيز

دلیب و سویون سوروب (سوموروب) ایچیپ و بئله لیکله اؤز نفسینی اؤلدوروب. او بو ایشینی صابیننان (حیات یولداشیننان) گیزلین ساخلار.

زامان گئچر، بیر اوغلان اوشاغی دنیا اوزونه گلر (دونیا یه گلر). بو اوغلان بؤیویر، هرگون الینه بیر اوخ گۆتوروب، جماعتین سو کوزه لرین اوخلایار. اهالی بو اوشاغین ایشیندن جانا گیلپ دییرلر کی بو اوغلانین دده سی، الله دان قورخان بیر شخصدیر، اونون اوغلی به نییه بئله نجی ایش گؤرور. اونلار گئدیپ اوشاغین ایشیندن دده سینیه شیکایت ائله لر و دییرلر کی سیز الله دان قورخان بیر آدام سیز آما سیزین اوغلوز هر گون بیر اوخونان بیزلرین سو کوزه لرین دلیب بو ایشینن بیزلری جانا گتیریپ. اوغلانین دده سی چوخ فیکرلشیپ بو مسئله نی اؤز صابیننان سووال ائلیییپ و اونان ایستر کی یالان دئمه سین و دوز سؤز دانیشسین. اوغلانین ننه سی فیکرلشیپ اؤز ایشلرینی دیققتیله یادا سالار و دییر کی بو اوشاق بویومدا اولان زمان منیم نفسیم نار ایسته دی بیزیمده پیلیمیز (پولوموز) یوخویدوکی نار آلاق بونا گؤره منده سننن اوتاندیم، ناچار قالدیم فیلان توکانا گتدیم، اونون توکانیننان بیر نار گؤتدوم، اونى ایگنئینن دلدیم سویون ایچدیم، اوز نفسیمی بوجور اؤلدوردوم. اوغلانین دده سی فیکرلشیپ او توکانچی نین توکانینا گئدیپ مسئله نی اونا دئییب اونان حلال لیق آلیب قئیدر. بونا گؤره دییرلر کی تیکه یا چؤره بین حرام یا حلال اولماغی اوشاقلاردا اثر قویار و اینانیدقلاری بودوکی اوشاق تیکه یه چکر.

اڭل بېلگى

اڭل بېلگى (گولن آي) ۱۳۸۸

۵

الى يوخ، اياغى يوخ / بودو منيم قارنيمدايدى

مكه، قارغيدالى

۳۰- دام دام اوسته، تؤوله دام اوسته

بیزیم ایلدیریم، سیزون دام اوسته

توستو

۳۱- گئجه ده گئدر، گونوز ده گئدر،

یئرینده کی یئرینده

دییرمان

۳۲- پیشیگیم پیشیگیم اویونباز / ایکی سئرچه دی اویونباز

بیری گیریر دلی / موللا بونا پیتیک یاز!

قیغیل

۳۳- ائویمیزده بی کیشی وار / کؤنده لن یاتیشی وار

فارماش

۳۵- دوه دن دوشدی کؤششک / اونى تاپمیان ائششک!

کؤششک

۳۶- چؤلده بیتر چؤر-چؤپ ایکی سئرچه نین گؤزی دؤرت

(دئمه لی بورادا تاپیلاجاق بیر شئ یوخ و جاواب ایچه ریده وئریلیپ).

۳۷- دام اوسته ساری کؤپک

بال قاباق، بورانی

اڭل بېلگى (گولن آي) ۱۳۸۸

اڭل بېلگى

۵

اوشاق تیکه یه چکر

توپلایان: مریم خدا بخش

قئیده آلیما یئری و تاریخی:

گونئی ماحالی، صوفیان

باغ وزیر کندی ۱۳۸۸/۱/۲۰

قایناق شخص: حسین خدا بخش
حسین خدا بخش ساوادی بئش کیلاس
(باغ وزیرده دوغولموش، ۵۵ یاشیندا)

اؤل بیلیمی
اوردیشت (گون آت) ۱۳۸۸
E I B I I m i

اؤل بیلیمی
اوردیشت (گون آت) ۱۳۸۸
E I B I I m i

تبریز و اونون اطرفیندا، حامیله خانیملار ساحه سینده بعضی اینانجلار واردیر. بو اینجلارین بیر ده تکیه نین حرام یا حلال اولماغیدیر، بئله کی اگر بویلو خانیم یاخشی بیر شخص دن تیکه آلیب یئسه اونون یاخشی خوصیتلری دونیا یا گله جک اوشاقدا اولار و دئیرلرکی اوشاغین بو یاخشی خوصصیتی تیکه یه چکیب تیکه، هابئله شخص یاخشی اولماسا و بویلو خانیم او شخص دن تیکه آلیب یئسه اگر اوشاقدا پیس خوصوصیت اولسا اونو تیکه دن بیلرلر. ایناندیقلارا گؤره تیکه نین حرام یا حلال اولماغی اوشاقلارین شخصیتلرینده اثری واردیر. باغ وزیر کندینده بو ساحه ده بیر ناغیل سؤیلنر:

دیرلرکی گوننرین بیرینده بیر مؤمن شخصین آروادی، آغزی دادسیز اولار (یئریکلر). او خانیمین نفسی نار ایستر، آما اونلارین پیللاری (پوللاری) اولماز کی نار آلسینلار. بونا گؤره بو خانیم صابیننان (حیات یولداشیندان) اوتانیب، نفسی ایسته دیغینی اونا دئمز. بو خانیم ناچار قالب بیر توکانچینین گئدیپ باشینی دانیشیغینان قاتیپ بیر نار گؤتورب اونو ایگنئیه

بابک حبیبی

عمومیتله ائلات اویونلارینی ایکی قروپا بؤلّمک اولار:

الف- باش قاتما اویونلاری

ب- یاریشما ایونلاری

باش قاتمالار: هللمک (hellənmək)، زیومک (zivmək)، ال-اله دویمه اله، ائوجیک- ائوجیک، آت-آت، زیغ (چامیر) اویونی، قارتالان قارت، قورد گلدی، بؤرک قاچیرتماق، قار گوللهسی، پیسپیساً^۲ دویوشی، کوف گئتمه، و....

یاریشمالار: اویدوروم آغاج (uydurumağac)، چیلینگ آغاج، کپکیر کپکیر (kəpkirküpkir)، کوباکشش، گیزلین پاچ، قیغ مره، قیش گؤتدی، کمند-کمند، دنه-دنه، گول-گول، قرجمه داش، بئش داش، یومورتا چاققیشدیرما، قوش وورما، و...

باش قاتمالار

۱-هللمک:

بو اویون یالنیز یایلاق بؤلگله رینده اوینانار **گوزه و یا اوزللیکله قجلده (قار یثری بورادا اوت قئش گیررکن گوی اولار)**. اوشاقلار بیر جیزگیده یانی اوسته اوزانارلار و بیر ایکی اوچ دئیهرک اوزو آشاغی هللنرلر. بو ایشی یورولانا قدر تکرار ائدرلر، کیم **سور** اولورسا بو ایشی چوخ داوام ائدر.

۲- زیوماق:

- بیر جور گوبلکدی^۲

بو اويون يالئز قىچلده اوينانار. اوشاقلار بير جيزگيده دورارلار و هر كيم اوز آغاجى (چوماغى) اوستونده ايكي آياق ايله اوتورار و اللريندن ياردم آلاراق زوير. قىلئجا(ايكى يوونى ياستى آغاج) آغاجى اولان ياخشى زوير.

۳- ال-اله دويمه اله:

بو اويونو عموميتله قيزلار اوينار. اوشاقلار ايكي و يا چوخ قروپا بؤلوشرلر و هر قروپون اوشاقلارى بير-بىرى ايله ال-اله وئريب ويدوروباي گئدركن "ال-اله دويمه اله" زمزمه الدرلر. بو آرادا اللرى بير-بىرىندن آچيلماماليدير.

۴- ائوجىك-ئوجىك:

بو اويون اوغلان و قيزلارين اورتاقلىغى ايله اوينانار. آديندان بللى اولدوغو كيمي اوشاقلار اوبانين قنشرينده (قاباغيندا) داش ايله دايره، مربع، مستطيل اؤزلىكله دايره شكيلينده اؤزلىنه ائو دوزلدلرلر و اونون ايچينده اوتورارلار و اورادا چاي قويوب و چؤرك پيشيريب يئهرلر، آمما چاي-چؤرك يئيپ ايچمه هاميسى يامسيلاما اولار. گاهداندا گؤررسن اوشاقلارين بىرى ار بيريسيده آرواد رولونو اوينايارلار.

۵- آت-آت:

هركيم اؤز آغاجىنى آت سانيب مينيب قامچى ايله ووراركن چاپار. گاهدان اوشاقلار قىلئلاشتب ويا اوتوشلرلر.

۶- زيغ (چامير):

بو اويوندا هر كيم اؤز هونرى و باجارىغى اساسيندا زيغدان آلتلر دوزلدلر، مثلا ماشين، آدام هيكللى، ايستيكان، قورى و... .

قارپيز (Qarpız): حاميله قادينلارين سودونو چوخالدار، سوسوزلوقا فايдалиدير، معدەنى گوجلنديرر. (عر: دابوقه، فار: هندوانه)

يئر كؤكو / گشير (Yerkökü / gəşir): قانى تميزلر، باغيرساققلارى تميزلر، قانين ياغىنى اريدلر، جينسى اورقانلارى گوجلنديرر، دامارلارى آچار، گؤزو گوجلنديرر، ساكىتلاشديريچيدير. يئر كؤكونه بير چوخ افشار ديالكتينده كئشيره دئيرلر. (عر و فار: هويج)

يونجا (Yonca): قارنى يوموشادار، قانسيزليغا، اؤسكورمه يه و قانين ياغىنى اريتمه يه فايдалиدير، بورون قاناماسينا قارشيدير، بؤيرك و قارا جيبرى قوووتلنديرر. (عر: قرطمان، فار: يونجه)

آجى ياشان (Acı yavşan) : يوشان اوتو ايشتاهانى آچار، معدە آغريسىنى كسر، باغيرساققلارى تميزلر. (عر: مريميه، فار: گل مريم)

قوش بورنو (Quş burnu): (تركيه ا فشارلارى)، باواسيل (باسورا، هئمورويد) عاروضه سىنى توختادار، چاي كيمي ايچيلدييىنده بدنن عمومى گوجونو آرتيرار، گرييه فايдалиدير.

ايسيرقان اوتو (Isırqan otu): تر / اف، يئل خسته ليگينه (روماتيزمه) فايдалиدير، قلب خسته ليكلرينى توختادار.

ⁱ-ايران توركلرينين اسكى تاريخى، محمد تقى زهتابى، جيلد ۱، ص ۷۴۳-۷۴۶.

ⁱⁱ-ايران توركلرينين آشيق محيطلىرى، على قافقازيالى، ص ۳۲

ⁱⁱⁱ-تورك خالق اينانجلارى، يشار كالافات، جيلد ۴-۵، ص ۲

شیرین لومو (Şirin lumu): معدە ياراسينا فايداليدير، آستمانى ياخشىلاشديرار، بۇيركلرى تميزلر، قلبى گوجلنديرر. (فار: ليمو شیرين)

قورو لومو (Quru lumu): قاندا اولان ياغلارلى اريدر، دامارلارلى آچار، قلبى قووتلنديرر. (فار: ليمو خشك)

سارى كوك (Sarı kök): حاميله قادينلارين سودونو چوخالدار، قارنين كۇپونو آلا، آياق آغريلاريني توختادار. (عر: خشت الحيه، فار: مار چوبه)

مامير (Mamır): نفس بوروسونو آچار، گۇز ايشيغيني چوخالدار، دامارلارلى آچار، قارين آغريسينا فايداليدير. (عر: حشيشه الخطف، فار: ماميران)

زيبيل اوتو (Zibil otu): بدننى قووتلنديرر، قارنى يوموشادار، عضولرى گوجلنديرر. (عر: لبلاب الاحرش، فار: مخلصه)

توكلوجه (Tüklüce): حاميله قادينلارين سودونو چوخالدار، معدەنى گوجلنديرر، نفس بورولاريني آچار، قلبى و آغ جيبرى قووتلنديرر، بوغاز آغريسينا فايداليدير. (عر: حب الفيل، فار: مرزنجوش)

مرزه (Mərza): قانى دورولدار، خفەنەيە، بۇيركلره و عصبلره فايداليدير، باغيرساغى و جينسى اورقانلارلى قووتلنديرر. (عر: صعتر البر، فار: مرزه)

مريم گولو/ يوشان اوتو (Məryəm gülü): آلرژينى آزالدار، بدن قانامالارينين قاباغيني آلا، شادلىق وئرر، خفەنەيە فايداليدير، عصبلرى راحتلادار، باغيرساق يارالاريني توختادار. مريم گولونه افشارلار آراسيندا "آجى ياشان" دا دئييلير. (عر: مريميه، فار: گل مريم)

موويز (Moviz): قارا يئميش ايسه دييلير. بۇيركده كى داشلارلى اريدر، آغ جيبرى و قلبى قووتلنديرر. (عر: زيبب، فار: مويز)

نانه (Nanə): قانى دورولدار، گريپه و عصبلره فايداليدير، قارين كۇپمەسىنين قاباغيني آلا. (عر و فار: نعناع)

۷- قارتالان قارت:

اوشاقلار اۇزلىكله قيزلار قايلالاردا داشلارين اوستوندهكى ماميرلارين اۇزەرينه نئچه دامجى سو تۇكندن سونرا بير ياستى داش ايله سورترک دئيه رلر "قارتالان قارت قارت الا اينگى سوتوينن". نئچه ديقه بو ايشى داوام وئرندن سونرا گۇي رنگده بير ماده (خينا) دوزلر. قيزلار بو خينانى ديرناقلارينا يا ايسه اللرينين ايچينه قويوب، قوروياندان سونرا اللرينى يويارلار. بو زامان اونلارين اللرى و ديرناقلارلى قيزارار و چوخ گۇزل گۇرونر.

۸- قورد گلدى:

بو اويوندا اوشاقلار ياتيشار، آنجاق بير نفر گودوكچو اوياق قالار، بير باشقا اوشاق دا قورد رولوندا اونلار تپر (təpər). بو زاماندا گودوكچو هاى سالار كى "قورد قويونى آپاردى" اوشاقلار اويانيب قوردو قوللار و بير نئچه اوشاقدا ايت رولوندا هوره-هوره قوردو قوواللار.

۹-بۇرك قاجيرتماق:

بۇرك قاجيرتماق عموميتله سويوق هاوالاردا اوينانار. هاوالار سويياندا اوشاقلار اوشومهك اوچون گۇررسن بيرينى قارالتيب بۇرك گۇتوروب قاجارلار. بۇرك ييهەسى بۇركه يئتيشنده بۇركو باشقاسينا توللارلار و اونو يورونجا بو ايشى داوام ائتديررلر.

۱۰- قار گوللهسى و پيسپيسا دۇيوشو:

بو اويوندا اوشاقلار ايكى قروپا بۇلوشرلر و هر قروپ اۇزونه قار گوللهسى دوزلدندن سونرا آرالارندا بير جيزيق چكيب، دۇيوشه باشلارلار. هر هانسى قروپ گوجلو اولسا او بيرى قروپو مئيداندان چيخاردار. پيسپيسا دۇيوشوده ائله بو اويون كيمى اوينانار.

۱۱- كوف گئتمه:

اوغلان قىزلار آغاچدان، اۋزلىكلە شاھ توتدان كوف آساراق شىلىك اندىب و بىرلىكدە كوف گىدرلر.

كنگر (Kəngər): بدن يارالارنى توختادار، باغىرساق و جىير شىشمەلرەنە و معدە يارالارنى فايدالىدىر، گرىپە فايدالىدىر، قاندا اولان ياغلارنى ارىدر، باش آغرىسىنى توختادار.
(عر: حبذل، فار: كنگر)

قوز (Qoz): قانى تمىزلر، قاندا اولان ياغلارنى ارىدر، باغىرساق يارالارنى توختادار، حافىظەنى گوجلندىرر، دامارلارنى آچار، بىنى قووتلندىرر، بدننى آرتىق ياغلارنى ارىدر.
(عر: احروت، فار: گردو)

آرمود/ امروت (armud): بۇيوردە اولان داشلارنى ارىمەسىنە كۆمك اندر، بىنى گوجلندىرر، عصبلرى راحتلادار، سوسوزلۇغا فايدالىدىر، قان ياغىنى آزالدار، قادينلارنى حامىلەلىكلرىنىن اىلك هفتەلرىندە اوشاقلارنىن جىنسىيىتىلرى اوغلان اولسون دئە آرموت تۈۋىيە اندرلر. (عر: انجاس، فار: گلابى)

قىزىل گول (Qızıl gül): جىنسى اورقانلارنى گوجلندىرر، ساكىتلىدىرر، سۈيىچ وئرر، قان باسىنجىنى آزالدار، دىش و بوغاز آغرىسىنى آزالدار، حافىظەنى و دىش اتلرىنى قووتلندىرر. (عر: ورد احمر، فار: گل سرخ)

گۆى زبەن (göy zəban): قارنى يوشادار، عصبلرى راحتلادار، هضمە كۆمك اندر، دامارلارنى آچار، گرىپە و سوسوزلۇغا فايدالىدىر، معدە يارالارنى توختادار.
آلچا (Alça): قاندا اولان شىكلرى تمىزلر، قارنى يوشادار، بۇيرىكلرى گوجلندىرر.
(فار: گوجە سبز)

گون (Gəvən): اۋسكورمەنى توختادار، حافىظەنى گوجلندىرر، آغ جىير قاناماسىنى و معدە ياراسىنى توختادار، توكلىرىن كۆكونو قووتلندىرر، درىدەكى لكەلرى آرادان آپارار.
(عر: مخلب القاب، فار: گون)

تورش لومو (Turş lumu): دىش اتلرىنى مۆحكملندىرر، ايچرى قانامالارنىن قاباغىنى آلار، اورىك دۇيونتولرىنى دوزلدەر، هضمە كۆمك اندر، بوغاز آغرىسىنى توختادار. (عر: ليمون بلدى، فار: ليمو ترش)

كھلیك اوتو (kəhlik otu): اورك آغریسینا فایدالیدیر، دالاق و باغیرساقلاری راحتلادار، آیاق آغریسینی توختادار، بورون قاناماسینین قاباغینی آلار، نفس بوروسونو آچار. (فار: کاکوتی)

کاهی (Kahı): قارنی یوموشادار، قادینلارین سودونو چوخالدار، قانی تمیزلر، قانین یاغینی اریدر، هضمه کؤمک ائدر. (فار: کاهو)

قابار (Qabar): دیش آغریسینا فایدالیدیر، قارین کؤپونه قارشیدیر، عصبی و جینسی اورقانلاری قوووتلندیرر، دریده اولان لکهلری یوخ ائدر. (عر: شوک الحمار، فار: کبر)

قاباق (Qabaq): سوسوزلوغا فایدالیدیر، قارنی یوموشادار، حافیظه‌نی و معدنه‌نی قوووتلندیرر. (عر: قرع روحی، فار: کدو حلوائی)

گرچک (Gərçək): قارنی یوموشادار، باغیرساقلاری تمیزلر، آیاق آغریلارینی توختادار. (عر: طهرا، فار: گرچک)

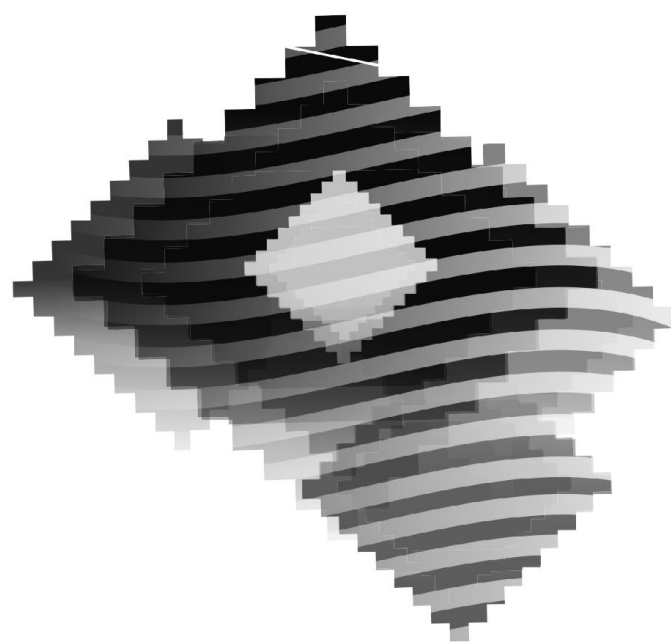
کرویز (Kərəviz): بدنین سملرینی دفع ائدر، قانین یاغینی اریدر، آغیزدا اولان قابرلاری توختادار، دیش اتلرینی مؤحکم‌لندیرر، عصبلی قوووتلندیرر. (عر: کرسم، فار: کرفس)

یئمیش (Yemiş): قاندا اولان سملری آزالدار، باغیرساقلاری یوموشادار، قان یاغینی آزالدار، عصبلی قوووتلندیرر، نفس بورولارینی آچار، جینسی اورقانلاری گوجلندیرر. (عر: و فار: (زیب و کشمش)

کلم (Kələm): قانی تمیزلر و یاغینی اریدر، تیترمه‌یه فایدالیدیر، قورو اؤسکۆرمه‌لری توختادار، باغیرساق شیشمه‌لرینی یاتیردار. (عر: کرنب، فار: کلم)

کونجود (Küncüd): بوغازی یوموشادار، عصبلی راحتلادار، دامارلاری آچار، باغیرساقداکی یارالاری توختادار، جیلد قاشینمالارینا فایدالیدیر. (عر: جلجلان، فار: کنجد)

کوندور (Kündür): حافیظه‌نی گوجلندیرر، معدنه‌نی راحتلادار، قارین کؤپونو آلار، باغیرساق یارالارینی توختادار، نفس بورولارینی آچار، عصبلی راحتلادار. (عر: سبت، فار: کندر)

توپلایان: محمد علیپور مقدم

موغدمده توی شنلیگی

هر آتا _ آنانین آرزیزی بودور،

اٹولادی بی دورا، الدهه شمع گله.

محبت لر بیر _ بیرینه قووشا،

توی ائوینه دوست _ تانیشلار جمع گله. (شاعیری؟)

آذربایجانیمیزین هر گوشه‌سینی بزه‌ین ائللردن بیرسی حاج آلی (حاج علیلو) ائلی‌دیر. حاج آلی ائلی‌نین آدینا چاغداش تاریخیمیزده اؤزه‌لیکله ائلیمیزین قورخماز دؤیوشچوسو/امیر ارشد له کورد

ایسماعیل سیمیتقو ساواشلاریندا دؤنه _ دؤنه توش گلیریک. امیر ارشد اؤزو بو ائلدن اولموش اونون

آتلی‌لارینین اؤنملی بؤلومونو حاج آلی ایییدلری قورموش. بو ائللین آتلی‌لاری تورپاغیمیزی ایسماعیل سیمیتقو یوروشلریندن قورویوب شهید اولوبلار. حاج آلی ائلی (دوققوز بویلار) قارداغ ائلاتلارینین ۹_ طایفاسینین بیرلشمه‌سیندن قورولوب دئمک؛ *موغدم، قاراخانلی، پیر آلی، یاغ بستیلی، گنجه‌لی، چاخیرلی، زئینی‌بیلی، اؤزبک (اؤزبکی موغدم)، کنگرلی (لاتین‌لری ایسته‌نیمه‌لی)*. بو طایفالار بیر بؤلگه‌ده یاشادیقلارینا گؤره چوخ دبلری، گله‌نکلی اورتاقدیر. البته بیر سیرا دبلرده هر طایفانین اؤزونه عایید اولان اؤزه‌لیکلی واری. من اؤزوم موغدم طایفاسیندان اولدوغوما موغدمین توی دبلرینین اؤزه‌تین آچیقلا یا جاغام. *اؤنجه، موغدم نه‌دیر؟* پهلوی رژیمینن آسیمیلاسیون سیاستی سونوجوندا دیشیلیمیش آدلاردان بیر ده *موغدم* سؤزودو. بو دؤنمده *موغدم* سؤزو یازیلاردا *مقدم* سؤزونه دیشیلپ؛ آما هله ده آغیزلاردا *موغدم* سؤزو دئیلمکده‌دیر.

موغلار بؤیوک بیر طایفا اولاراق مین ایللر قاباق بو تورپاقلاردا یاشاییبلار. زردوشت دینی تورپاغیمیزدا باشلایان چاغدا، موغ طایفاسیندا کؤک سالیب، باشقا ائللره طایفالار یاییلیر^۱. موغ طایفاسینین هر عایله‌سیندن بیرسی کاهینلی‌یه سئچیلیب، زردوشت دینینن یاییلماسینا چالیشیرلار. ایسلام دینی آذربایجانا گلمه‌کله موغلار ایسلام دینینی قبول ائدیپ موسلمان تورکلرین سیراسینا قاتیلیرلار. بئله ظن ائدیلیرکی ایندیهه بو طایفانین قالیق‌لاری *موغانلی، موغدم* کیمی آدلارلا *قاراباغ، قاراداغ، ارزروم، تبریز، ماراغا دا یاشاماقدادیرلار. موغدم سؤزو موغ‌آتام (MUĞ ATAM) سؤزونون اینجه‌لمه‌سی‌دیر (موغ آتام ← موغ آدام ← آ، ت ← د چئوریلیب)*. بؤیوک تورک تاریخچسی *فاروق سومر* آذربایجان

قورا (Qora): قانی دورولدار، بدنده اولان زهری دفع ائدر، عصبلری قووتلندیرر، قاندا اولان یاغلاری آزالدار، گؤز ایشیغینی قووتلندیرر، بئیین کرینه قارشیدیر. (عر: حصرم، فار: غوره)

یاشیل بیبر (Yaşıl bibər): اوشوتمه‌یه یاخشیدیر، دیش اتلرینی مؤحکم‌لندیرر، اؤسکۆرمه‌نین قاباغینی آلار، بئل آغریسینا فایدالیدیر، شادلیق وئرر، قانی دورولدار. (عر: فلفل اخضر، فار: فلفل سبز)

آغ بیبر (Ağ bibər): دیش آغریسینا یاخشیدیر، **آستما** فایدالیدیر، حافیظه‌نی قووتلندیرر، معدیه یارارلیدیر. (عر: فلفل ابیض، فار: فلفل سفید)

قیرمیز بیبر (Qırmız bibər): سئوینج گتیرر، قانی دورولدار، گریبه فایدالیدیر. (عر: فلفل احمر، فار: فلفل قرمز)

قره بیبر (Qərə bibər): ترله‌دندیر، قارنین کؤپونو آلار، معدنه‌نی گوجلندیرر، جینسی اورقانلاری قووتلندیرر. (عر: فلفل اسود، فار: فلفل سیاه)

فولوس (Fulus): باغیرساق‌لاری یوموشادار، دالاقدا اولان ورمی یاتیردار، معدنه‌نی قووتلندیرر، اوشاقلارین قارنینی یوموشادار. (عر: سیال، فار: خیار هندی)

گۆبک (Göbək): تور، مانتار ایسه آدلانار. حافیظه‌نی گوجلندیرر، عصبی و جینسی اورقانلاری قووتلندیرر، بدنده اولان چیرکلی آرادان آپارار، گؤزون قووه‌نی سینی چوخالدار. (عر: شحم الارض، فار: قارچ)

قره قوروت (qərə qurut): بدنین عمومی گوجلنمه‌سینه فایدالیدیر، قانی تمیزلر. (عر: قره قاط، فار: قره قوروت)

مکه توکو (Məkə tükü): تور و قارغی دالی توکو ایسه آدلانیر. بؤیرکده‌کی داشلاری ایدر، گریبه فایدالیدیر، دری قاشینمالارینا یارارلیدیر، دالاق شیشمه‌سینی یاتیردار. (عر: و فار: کاکل ذرت)

چؤل هویچی (çölyerkökü): بدنی ساکیتلشدیریر، یوخوسوزلوغا یاخشیدیر، آياق آغریسینا و بئل آغریسینا فایدالیدیر، جینسی اورقانلاری گوجلندیریر. (عر: حرث الفیل، فار: هویج وحشی)

شلغم (Şalgām): عصبلی، حافظه‌نی قوووتلندیرر، بؤیرکلی گوجلندیرر، باغیرساق و بوغازین شیشلرینی توختادار، خفه‌نیه و قان آزلیغینا فایدالیدیر، گۆز ایشیغینی آرتیرار. (عر: شلجم، فار: شلغم)

شووت (Şüvüt): عصبی نوخوشلوقلار، قارین آغریسینا، باغیرساق شیشمه‌لرینه درماندیر، قادینلارین سودونو چوخالدار. (عر: سزاب البر، فار: شوید)

شیرین بیان (Şirin bəyan): معدده و باغیرساق ناراحتلیقلارینا درماندیر، خفه‌نیه و قارا جییر ورمینه فایدالیدیر، عصبلی، بؤیرکلی و قارا جییری قوووتلندیرر. (عر: شجره السوس فار: شیرین بیان)

مرجیمک (Mərcimək): شادلیق گتیرر، جیلدی یوموشادار، حافظه‌نی قوووتلندیرر، بؤیری گوجلندیرر، قانسیزلیغی درمان ائدر، جینسی اورقانلاری قوووتلندیرر. (عر و فار: عدس)

یوغورت اوتو (qatıq otu): یارالاری توختادار، قانی تمیزلر و قاندا اولان یاغلاری اریدر، قان باسینجینی آزالدار، دمیروو آرادان آپارار، جیلد قاشینمالارینا فایدالیدیر، بؤیرک داشلارینی اریدر. (عر: حشیشه الافعی، فار: علف ماست)

داغ سوغانی (Dağ soğanı): باش و قولاق آغریسینا فایدالیدیر، معدده‌نی قوووتلندیرر، حافظه‌نی گوجلندیرر، خفه‌نیه فایدالیدیر. (عر: بصل الفار، فار: پیاز دشتی)

قازیاغی (qaz ayağı): قانی تمیزلر، قارنی یوموشادار، آغریلاری آزالدار، باغیرساق قیسیلمالارینا فایدالیدیر، درینی یئنی‌له‌مه‌یه یارارلیدیر، بؤیرک داشلارینی اریدر. (عر: حشیشه العرص، فار: غاز یاغی)

تورپاقلاریندا اولان بؤیوک طایفالاردان بیرینی ده موغدم طایفاسی اولاراق آد آپاریب^{۱۱}. موغدمین قدیم کیشیلری بئله دوشونردیلرکی موغدملر آنادولودان گلمه‌دیرلر، بو سؤزو بیر پارا تاریچیلر ده دئییلر **(کیملر؟)**. موغدم طایفاسینا گۆره **یاشار کالافات** بئله یازیر: "موغدملر آق قویونلو تورکمن بویلارینداندیرلار. بونلار صفوی تورک دئولتینین تشکیلینده ده یئر آلمیشلار. احمد خان موغدم آذربایجان بیلربی یاپمیشدیر. اونون اولوموندن سونرا اوشاقلاری آراسیندا ایختیلاف چیخمیشدیر. قاجار تورکلرینین یئنه‌تیمی دؤنمینده قاجار تورک شاه‌ی فتحعلی شاهین ولیعهدی عباس میرزا موغدم تورکمنلریندن ۵۰۰۰ اتوی خوراسان بؤلگه‌سینه مجبوری ایسکان تابع توتموشدور. موغدم تورکمنلرین کؤچلری اسناسیندا بؤیوک قارداشلارینین اولومو اوزه‌رینه زورونلو ایسکانا تابع توتولان موغدم تورکمنلریندن ۲۰۰۰ عایله اهر زیاباد بؤلگه‌سینده قالمیش ۳۰۰۰ عایله ایسه خوراسانا گئدیپ تکرار ماراغا دؤنموشلر"^{۱۲} ایندیهسه موغدملر؛ قاراباغ، قاراداغ، ارزروم، موغان، تبریز، ماراغا دا یاشاماقدادیرلار. موغدملرین چوخو آدی گئدن یئرلرده یاشاییب او یئرلرین ساکینلریله قایناییب قاریشیپلار. آشاغیدا سؤزو گئدن موغدملر قاراداغین ائلات طایفالاریندان اولان موغدملردیرلر. ایندیهسه بو موغدملرین سایى دئمگ اولارکی ۲۰۰۰ عایله اولار.

ائلات طایفالارینین قورولماسی اساسیندا (ائل ← طایفا ← تیره ← عایله بؤلگوسو) موغدم طایفاسینین دا قورولماسی بئله‌دیر:

۱۳۸۸ ائیل بیلیمی

۱۳۸۸ ائیل بیلیمی

۱۳۸۸ ائیل بیلیمی

۱۳۸۸ ائیل بیلیمی

اٹل:
حاج آلی (حاج علیلو)

طایفا:
مۇغدم

تیره

دیل آغاردا

غاپپله
نۆڭگوسو

۱. شیرینلی
۲. علی حسنلی
۳. علی خانلی
۴. ماییل خانلی
۵. اوروجلو
۶. شوکوراواللاهلی

۱. آباسقولولو
۲. عسگرخانلی
۳. هبیلی
۴. ممیلی

۱. ایمام علیلی
۲. صفرعلیلی
۳. قاراباخشیلی
- ی
- ۲۰

مؤوجودلو

غاپپله
نۆڭگوسو

۱. ضربلی
۲. حاج احمدلی
۳. حاج آغا علیلی
۴. نیفتعلیلی
۵. نوروزعلیلی
۶. فضانلی**

۱. آباسقولولو
۲. عسگرخانلی
۳. هبیلی
۴. ممیلی

حاجیلی

غاپپله
نۆڭگوسو

۱. ناییبلی
۲. نیسهلی
۳. باخشعلیلی

اٹل بیلیمی

اړېښت (کون آي) ۱۳۸۸

۵

اړېښت (کون آي) ۱۳۸۸

اٹل بیلیمی

۵

هئوا (Heyva): بوغازی یوموشادار، دامارلاری آچار، دیش اتلرینین قاناماسینین قارشیسینی آلا، دئیرئسیونا قارشیدیر، حافیظهنی گوجلندیرر. (عر: سفر جل، فار: گلابی)
ایده (İydə): معدە یاراسینی توختادار، باغیرساق قاناماسینین قارشیسینی آلا، گریپ و عصب سیستمینه فایدالیدیر، گۆزو قوووتلندیریر. (عر: صفصاف فار: سنجد)

قیرمیزی بېر (Qırmızı bibər): گریپه فایدالیدیر، سویوغون قارشیسیندا بدنی قورویار.

ساریمساق (Sarımsaq): ایشتاھانی چوخالدار، قانی تمیزلر، بدنە اولان چیرکلری آرادان آپارار، عصبلی و بؤیرکلری قووتلندیرر، گریپه قارشیدیر، بوغاز و قارین آغریسینا فایدالیدیر. (عر: ثوم، فار: سیر)

شاتوت (Şatut): بؤیوک قیرمیزی توت دئمکدیر. بدنە اولان زهرلری آرادان آپارار، آغیز و بوغاز آغریلارینا قارشیدیر.

چدنه (Çədənə): قارین کۆپمەسینە قارشیدیر، اورک آغریسینا، قارین سانجیسینا و باش آغریسینا فایدالیدیر، عصبلی و معدەنی قوووتلندیرر. (عر: حشیشة الفقر، فار: شاه دانه)

ترتیزه (Tərətizə): قادینلارین سودونو آرتیرار، بؤیرک داشلارینی اریدر، معدە و اون ایککی بارماق یارالارینی ساغالدار، قاندا اولان یاغلاری اریدر، خفەنەیه فایدالیدیر، بئین سکتەسینین قارشیسینی آلا، جیلد خستلیکلرینی درمان ائدر. (عر: حب الرشاد، فار: تره شاهی)

گنجە چیچەیی (Gecə çiçəyi): بدنە اولان یارالارین توختاماسینا کۆمک ائدر، جینسی اورقانلاری قوووتلندیرر، ساکینلشدیریجیدیر. (عر: منثور اصفر، فار: شب بو)

شفتالی (Şəftalı): آغریلاری ساکیتلشدیرر، آغیزا خوش قوخو وئرر، سوسوزلوغا قارشیدیر، باغیرساقدا اولان قوردلاری دفع ائدر، قولاق آغریسینی توختادار و قارنی یوموشادار. (عر: تفاح تازی، فار: شفتالو)

يارالار يىنلى توختادار، جىنسى اورقانى و آغ جىيرى قووتلندىرر، گرىپە (سويوق دىمە)، قورو اۋسكورمە يە، يوخوسوزلۇغا و قولونجا فايدالىدىر. (عر و فار: باقلا)

بالاق (Balaq): بدننى زەردن آرىدار، قانى تىمىزلر، آغىزا خوش قوخو وئىر، شادلىق وئىر، حافىظەنى و جىنسى اورقانى قووتلندىرر، توكون كۆكونو گوجلندىرر، اورىي راحاتلادار، خفەنە يە و بوغاز آغرىسىنا فايدالىدىر. (عر: تفاح مايى، فار: بالنگ)

مريم چىچەيى (Məryəmçiçəyi): دامارلارى آچار، قادينلار يىن سودونو چوخالدار، بدننى ترلەدر، باش آغرىسىنا فايدالىدىر. (يون: يوققلانيوس، عر: شجرە مريم، فار: گل مريم)
ماغاراگىلاسى (Mağaragilası): باش آغرىسىنا، باغىرساق قورولوغونا فايدالىدىر، بۇيرىك داشلار يىنى ارىدر، معدەنى گوجلندىرر، دريدە كى قىرمىزى خاللارى آرادان آپارا. (عر: شجرە الوند، فار: برگ بو)

دويو (düyü): دالاغى و بۇيرىي قووتلندىرر، سوسوزلۇغو آرادان آپارار، معدە ياراسىنى توختادار، گرىپە و يوخوسوزلۇغا ياخشى گلر. (عر: ثمن، فار: برنج)

داغ سوغانى (Dağsoğanı): بدننى كۆكلدر، آغ جىيرلرى تىمىزلر، بدنندە اولان يارالار يىن توختاماسىنا كۆمك ائدر. (عر: بصل الماكول، فار: تلخە پياز)

پاليد: (palid): قانى دورولدار، يارالارى توختادار، دامارلارى آچار، بوغاز قووشماسىنا و باغىرساق ياراسىنا فايدالىدىر. (عر و فار: بلوط).

بنۋوشە (bənövşə): قان باسقىسىنى آزالدار، قلبى و كۆكسو گوجلندىرر، يوخوسوزلۇغا و باش آغرىسىنا فايدالىدىر. (عر: اثرون، فار: بنفشە)

بولاق اوتو (Bulaqotu): بدننى ترلەدر، كۆرپەسى اولان قادينلار يىن سودونو چوخالدار، بدننى گوجلندىرر، قارىن كۆپمەسىنە، باغىرساق ياراسىنا و توك تۆكولمەسىنە فايدالىدىر، اورىك و بۇيرىي قووتلندىرر. (عر: قرە العين، فار: بولاق اوتو)

بويمادرن (Boymadərən): قارىن آغرىسىنا و عىبلرە فايدالىدىر. (عر: جبىق الراعى، فار: بو ماداران)

*ھومىتلى لە حاجىلى تىرەلرىنە بىرلىكدە قاراگونىي مۇغدىمى دىيىلر. بونلار يىن كۆكلرىنە

گلدىكدە ماراغا ياخىنلىغىندا اولان **قاراگونىي** ماحالىندان گلىب مۇغدىمە قارىشىبىلار.

* فضانلىلار يىن كۆكلرى قاراخانلى دىر، ائلاتلار يىن قاراخانلى طايىفاسىنىم **قاسىلى** تىرەسىندىن گلىب مۇغدىملرە قوشولوبىلار.

*** آدلارى گئىدن تىرەلردىن باشقا اۋزىك مۇغدىملرى دە وار. بونلار يىن مۇغدىملرە قارىشماسى بىلەدىركى . قدىم مۇوجولن ممدىن الوند آدىلى قارداشلارى ائىل ايچىندە دوشىن ساواشا گۆرە آيرىلىپ گئىدىر اۋزىبىلرىن يايلاقلار يىن آلىر اورادا بونون چئورەسىنە يىغىلان اۋزىبىلرە، بوندىن تۆرەينلرە اۋزىك مۇغدىمى دىيىرلر.

*** عايىلە بۇلگوسوندىە بىركىشىدىن تۆرەننلرە او كىشىنىن آدى وئىرىلىپ. نىسىل چوخالدىقجا بو بۇلگو آشاغى قاتلارا ائىير آيرى قوللار آچىلىر.

مۇغدىمىن ياشام بىچىمى ايكى بۇلومە بۇلونور:

۱. كۆچرى مۇغدىملر: كۆچرى مۇغدىملر (ائلاتلار) قدىم آتا _ بابالارى ساياق يايلاق _ قىشلاق ائدىب كۆچرى ياشاملار يىن ساخلايىبىلار. بونلار يىن ياشام يىرلرى ايلىن ايلك آلتى آيى آغ بولاق، گنزنەنە، وركىش، چالايورد، قارا چاي، قاتار قاي، قايرچىمنى، قاررىجا،

گئى تېپىسى، حاج ايسمىلى يوردو، سبزيلى، قوشابولاق،... يايلاقلارىندا، قشيدا ايسه موغانين آسلان دوز ياخينليغيندا اولان شابنده (شاه بنده)، داغلى، سولو قيشلاق، ايرى بوجاق، قيشلاقلارىندا، نچه عايله سى ده جولفا ياخينليغيندا سوجا كندينده،... ياشايرلار.

۲. شهرده ياشايانلار: بو موغدملر اينديسه تېرىز، بير پاراسى دا تېرىزين ياخين شهرلرينده ياشاماقدايرلار.

شهرده اولانلار اؤز قديم دېلرين چوخونو قورويوب ساخلاييبلار. بو دېلرين بير پاراسى دا شهر ياشامينين ائتگى سينده يا آرادان گئديب، يا دا ديشيلمه كدهدير. قورونوب ساخلانان دېلريميزدن بيرى توى دېلرىدير. توى مراسيمينين باشلانيشى آيرى ائللره تاي موغدمده ده اوغلان، قىزى بيهنيب آتا-آناسينين ائلچىلىيى ايله باشلانار. بو بۇلوم بوتون ائللرده بير ساياقدير. ائلچىلىكدن سونرا:

سۆز دانىشما:

قىزدان هه (بلى) آليانندان سونرا بير گئجه بىن ياخينلار گلين ائوينه ييغيشيب قىزين كىينى نچه اولاجاق، گلىنه آليناجاق شىلره گۆره دانىشيلار.

قند /زمه:

سۆز دانىشما گونو بير گئجهنى سئچيب بوتون قوھوم _ قونشونو قىز ائوينه چاغيرارلار. مولاً كىينى كسندن سونرا بى آتاسينين سئچىمى ايله مجلسده كى آغ ساققالاردان بيرينين قاباغينا خونچادا بير كلله قند قويولار آغ ساققال " آلاھ موبارك ائله سين " دئيه قند ازله كلله قندى باش طرفدن سىنديرار. سينان بۇلومو كيم گۇتورسه بى آتاسيندان انعام آلا. (قديم قندى ازن كس بى آتاسيندان بير قوچ آلاميش.) اينديسه بونونلا ياناشى شهردن گۇتورولموش عقد مراسىمى كئچىريلير.

آداخلى لىق لا ياناشى پاي آلمالار:

اوزوم (Üzüml) : شادليغا سبب اولار، قانى تمىزلر، جىنسى اورقانى گوجلنديرر، اورك، بۇيرك و باغىرساقلارى قوووتلنديرر، اوزده اولان قىريشلارى آزالدار، عصب سيستىمينه فايدالىدير. (عر:عنب، فار: انگور، يون: ائستافيل)

يئكه ياپراق (Yekəyapraq) : حساسيته قارشىدير (آنتى آلرژى)، جيلد حساسلىغىنى آرادان آپارار، قانى تمىزلر، ديش آغرىسى، قىزىلجا، سارى يارا كىمى خستلىكلره فايدالىدير. (عر: راس الجامه، فار: فيل گوش)

آجى بادام (Acıbadam) : بۇيركه اولان داشلارى اريدر، گۆز ايشيغىنى چوخالدار، باش آغرىسىنا، قولاق وىزىلداماسينا، ياراغانا، اؤسكورمه يه، دالاق آغرىسىنا، خفه نك (تنگ نفس) كىمى خستلىكلره فايدالىدير. (عر: ارجن، فار: بادام تلخ)

شيرين بادام (Şirin badam) : كۆرپه لى قادىنلارين سودونو آرتيرار، معدەنى و عصبلىرى قوووتلنديرر، جىنسى اورقانى و بۇيركلرى گوجلنديرر، اؤسكورمه يه، هضمه، درى قاشينمالارينا فايدالىدير. (عر: لوزجئلى، فار: بادام شيرين)

بادرشبى (Badrəşbi) : يوخو گتيرر، اورىي، بۇيرىي و عصبلىرى قوووتلنديرر، حافظه نى گوجلنديرر، باش آغرىسىنا، خفه نه يه و قارين آغرىسى كىمى خستلىكلره فايدالىدير. (عر: حشيشه النور، فار: بادرنجبويه)

بادىمجان (pamidor) : قانى دورولدار، قارىنى يوموشادار، آغىز قابارماسينا و قولاق

آغرىسىنا فايدالىدير، هضم سيستىمىنى ياخشىلاشديرار. (عر: قهقهب، فار: بادمجان)
قوزودىلى (sığirdili): سوسوزلوغون قاباغىنى آلا، آغرى كىسجىدير، گئجه ايدراينى اؤنلر، خفه نه يه، دامار قانامالارينا، آغ جىير ياراسينا، بۇيرك شيشمه سينه، اورك آغرىسىنا، آغىز ياراسينا، بوغاز قوووشماسينا و بئل آغرىسىنا فايدالىدير. عر: لسان الحمل، فار: بارهنگ)

پاخلا (Paxla): قانى چوخالدار، ايچ قانامالارينين قاباغىنى آلا، قادىنلارين سودونو چوخالدار، بۇيركه اولان داشلارى اريدر، بدنەكى قارا خاللارى آرادان آپارار، باغىرساق

قارنى ياريق (Qarnı yarıq): گريپه، باش و معدە آغرىسىنا فايدالىدير. (فار: اسفرزه، عرب:حشيشه البراغث، لاتين: ايسفيوس)

ايسپاناخ (Ispanax): گۆيرتيلرين كراليچاسى آدلانان ايسپاناق، كۆرپەلى قادىنلارین سودونو چوخالدار، خفەنيە (آستما)، معدە آغرىسىنا و سس توتولماسينا فايدالىدير. (فار:اسفناج، لا: سومخيوس)

اوزرلىك (Üzərlik): ھاوانى ميكروبلاردان تميزلر، بئل، ديش آغريلارينا و **استما** فايدالىدير. (فار: اسفند)

آغيز/بولاما (ağız / bulama): يئنى دوغموش اينگين ايلك سودو. بو سۆز تورك ديللرinden فارسجايا كئچميش و فونئتيك تركيبي ديشمه‌دن آغوز تلفظ ائديلير. بدهنين عمومى گوجلنمه‌سى اوچون ايستيفاده اولونور، جينسى ناراهاتليقلار فايدالىدير. (عرب: لبأ، فار:آغوز)

گونه‌باخان (günəbaxan): توركيه‌ده آى چيچه‌يى آدلانير، عصب‌لشمه‌نين قاباغيني آلار، گؤزو گوجلنديرر، دالاغا فايدالىدير، باغيرساقلارى تميزلر. (عرب: عباد الشمس، فار:آفتابگردان)

سارى يونجا (Sarıyonca): يوخو گتيرر، باش آغرىسىنا، بورون توتولماسينا و بۇيرك آغرىسىنا فايدالىدير. (عر: (اكليل الملك، فار: يونجه زرد)

آلبالى (Albalı): قانين قنديني آزالدار، قانى دورولدار و بۇيركده اولان داشلارى اريتميه كۆمك ائدر. (روس: ويشنه، عر:صب الملك و قراضيا)

آلبوخارا (Albuxara): بوغاز آغرىسىنا. قان آزليغينا، سس توتولماسينا فايدالىدير. (عر:يرقون، فار : آلوزرد)

نار (Nar): قانى دورولدار، ديش اتلرينى گوجلنديرر، آغ جييرى، معدە نى و باغيرساقلارى قوووتلنديرر، قولاق آغرىسىنا فايدالىدير. (عر: الفان، فار: انار)

انجير (Əncir): قانى تميزلر، باغيرساقلارى يوموشادار، بۇيركلرى گوجلنديرر، نفس دارليغينا فايدالىدير. (عر: تين، فار: انجير)

آداخلىلىق آلتى آى دان بير ايله كيمى اولار. بعضاً ده بير پارا موشكوللره گۆره بير ايلدن چوخا چكر. آداخلىلىق باشا چاتينجا بير پارا اۆزەل گونلرده گلينه پاى آينار:

۱.چرشنه‌ليك: ايلين آخير چرشنه‌سى يئتيشنده چرشنه يئميشلرلن گلينه پالتار، قيزيل آينار. چرشنه آخشامى بو پايلار لا آينميش دويو، تويوغون چييسى قيز ائوينه يوللانار. قيز عايله‌سى ده بو تويوق دويودن پىلاو (پىلو) پيشيريپ بايرام آخشامى اوغلان ائوينه يولايار.

۲.چيلله‌ليك : قيزا قيش پالتارى آلينب، چيله قارپيزيلا قيز ائوينه گۆنده‌ريلر.

۳. قوربان‌ليق: آداخلىليغين ايلك قوربان بايراميندا قوچ آينار. قوچو گۆزەل بَنَوش، چۆهرەى بويويوب، بوينونا شال باغلاييب، بير آينا آسلارلار. سونرا بير اوغلان اوشاغينا قوشوب قيز ائوينه يوللارلار. قوچو آپاران انعامين آليب، قوچو وئرر.

۴.ايره‌غاييب‌ليق: گلينه پالتار آينار طرح چالينيپ ايره‌غاييب (ره‌غئييب) آخشامى يولانار.

ياسلى عايله‌لردن ايجازه آلماق

حنا گئجه‌سين توتمادان نئچه گون قاباق اوغلان لا قيز آداملارى بير كلله قند بير كيسه حنا گۆتورروب او ايل آداملارى اؤلوموش قوھوم _ قوئشو ائوينه گئديب، تويون باشلاماغينا ايجازه آلارلار.

بازارلىق:

تويدان نئچه گون قاباق اوغلان آدمى نئچه آغ ساققال گۆتورروب قيز ائوينه گئدرلر. قيزا آينان شئلره، بير ده قوھوملارا آيناچاق خلعتلرى يازيب سحريسى بازاردان آلارلار. خلعت: جنا گئجه‌سيه چاغريلان قوھوملارين ياخينينا خلعت آلينب كارت لا گۆندريلر . **خلعت،** گۆندريلن ائوين خانيمينا بير دۇنلوق، يا دا ائوين كيشى‌سینه كۆينه‌كليک اولار. (قديم كارت يئرینه هر عايله يه بير كلله قند يوللارميشلار)

حنا گئجەسى (آغالارین)

حنا مراسیمی قاباقلار ۳ گئجە _ گوندوز اولارمیش ایندیسە بو مراسیم یایلاقتا بیر گئجە بیر گوندوز، شەردە ایسە تەكجە بیر گئجەدیر. بو گئجە آشیق چالار، اوخویار. هر كس اؤز ایستەدی یی هاوانی زكاس (درخواست) وئریب آشیقدان ایستیر. یاشام بیچیمینین ائتگیسینده ایستەنیلن هاوالار چوخراق آشیق ماهنیلارینین زیل هاوالاری دئمک؛ **جنگی کوراوغلو** ، **قاراباغ شیکستەسی**، **چوبان بایاتیسى**، **میسرى**، **باش ساری تئل**، ... هابئله **کوراوغلو** ، **نبى**، **اسلى _ کرم**، **شاه اسماعیل لا عرب زنگی** ، ... کیمی ناغیلاریمیزین دئیشمەلری اولار توپون شامی وئریلمەمیش توپانا ییغیلار.

توپانا (نَمَر) : بوشقبا شیرنی قویوب قوناقلارین قاباغینا دوزرلر هر كس اؤز وارینا گۆره بوشقبا پول قویار. ایندیسە توپانا یاواش _ یاواش گۆتورولور یئرینە زكاسلار چوخالیر هر كس اؤز مادّی دورومونا گۆره زكاس وئیریر. بوگون زكاس ۶۰۰۰۰ دن ۱۳۰۰۰۰ تومنەدکدیر.

بى تعريفى:

حنا گئجەسینین سون بؤلومو بى تعريفىدیر. بى، یار _ یولداشلارینین ائولى سیندن اؤزونه ساغ دیش سوباییندان ایسە سول دیش (ساغ دیش _ سول دوش) سئچر. بىین آنا باجیسى بىی گئیندیریب، قاباغیندا اوپانیاندان سونرا بالابانچی، قوالچینین " بى گلدی _ بى گلدی " اوخوماغیلان بى کیشی لرین مجلسینە گلر. بى ساغ دیش _ سول دیش له بیرگە بیر یاندا دوروب قوناقلار باشینا پول قویوب، آشیغا انعام وئریب آشیقدان ایسترلر اونلارین آدینا بىی تعريفله سین:

افشارلار آراسیندا تورکە چاره لرین آدی؛ بیتگیلرین آدی و تاثیرى

توپلایان:

سیامک حسین علیزاده (ارگین)

کونجود اونو: (Küncüd unu). بدهنین عمومومى قووولنمەسى اوچون ایستیفاده اولونور. (فارسی : ارده)

دارى (Dari) : دارى قارين آغرىسى و قيزديرمايا فايداليدير، قانى تميزلر، قارين کؤپمەسینین قاباغینی آلار. (فار: ارزن).

ازگیل (Əzgil) : ساکیتلشدیريجيدير، کؤکسو یوموشادیر، معدە شیشمەسینە ، اورک دؤیونمەسینە و بوغاز آغریسینا فايداليدير.

وزير بىر گون بىر تله قورار. بىر آز كوكه پيشيرىر و اونون ايچينه زَهَر قاتير. بىر گون اكينچى گليب او سۆزو دئيهنده بو كوكهلىرى وئريب اونا و بىر آز پول دا وئريب كى كوكهلىرى آپارسين لقمان پادىشاها. اكينچى بو كوكهلىرى گۆتورب آپاراند ا يولون اورتاسيندا بىر جوان راست گليب، جوان سوروشار: هارادان گليرسن؟ اكينچى دئير كى وزير بو كوكهلىرى درباردا وئريب كى آپارام لقمان پادىشاها. بو جوان دئير كى او كوكهلىرى وئر من آپارام. جوان كوكهلىرى اوننان آلا ر آپارار. بىر گون خبر چىخار كى وزيرين اوغلو اؤلوب، دئمه بو جوان كى كوكهلىرى اكينچى دن آليب آپارا بيرين يولدا يئيب بو اوغلان وزيرين اوغلويدى.

دۆلتلى و كاسيب باجيلار

بىر كاسيب باجى نين اوشاغى چۆركدن اۆتور آغلادى. دئدى دور گنداخ خالا گيله كوماش پيشيريب وئرسين يئياخ. گئتديلر خالا گيله. گۆردولر باجى اوشاخلارينان گليب. كوماشلارى يىغدى اوتوردو اوستونده. اوشاخلار چۆركدن اوتور آغلاديلار. ننهسى دئدى: دورون گنداخ بالا. دۆلتلى باجى دئدى اوتور باجى. اودا گئدنده دئدى:

آپار(آچار) بوگوللر باجى

اوخور بولبوللر باجى

كوماش گۆتون يانديرار

گئچر بوگونلر باجى

يىغىلىبدير بو مجلسه قوناقلار،
داغيلماسين بئيله گۆزهل يىغناقلار،
آل _ الوان لا بزهنيبدير تاباقلار،
گۆروم آي بى تويون موبارك اولسون!
ساغ ديشين، سول ديشين، ائلين وار اولسون!

تعريفلر قورتارانندان سونرا آشيغا انعام وئريب ايسترلر بى ين آتا، آناسينا گۆز آيدىن ليق وئرسين. آشيقي ايسه قاراباغ شيكستهسى هاواسيىلا گۆز آيدىن ليق وئرر:

عزيزيم آيدىن اولسون،
گون دوغسون ،آيدىن اولسون،

بو گون بى ين تويودو؛

گۆزلريز آيدىن اولسون.

آشيقي، گۆز آيدىن ليغى وئريب، بى دن انعام آليب سازى يىغيشديرار. سونرا مجلسين باشلانيشيندان چاي پايلايانلار بيه شيرين چاي گتيريب، انعاملارين آلارلار بئله ليكله كيشى حناسى قورتارار.

جاهاز يازديرما:

حنا گئجهسى نين سحرى يا دا حنادان بىر گون قاباق قالبى ماجالا، قيز ائوينده "جاهازا باغما" توتارلار. قيزا آلينان جاهازى دوزوب قوھوم _ قونشويا خبر وئرلر قوھوملاردان دا ياخينلارى گلينه جاهاز پايى آليب او گون گتيررلر. سونرا بى له گلنinin ياخينلارى يىغيشيب قيزا آلينان جاهازين صورتين توتارلار هر كس جاهازين صورتين يازسا؛ گلين آناسيندان بىر كۆينه كليك آلار. سونرا دا اوغلان آدمى جاهازى آپارارلار.

گلين گتيرمه:

حنانين صاباحيسى خانيملار قاباقجالار گئجه حنا توتارديلار اينديسه گوندوز ناهاردان سونرا گلين ائوينه ييغilib چال _ چاغير ائديرلر. اذان دان سونرا قيز آتاسى گلينه خئر _ دوعا وئر. خئردوعادا عايله نين گونده ليک چؤره ک يئديى دَسترخانى (سفره نى) اوتاغين اورتاسينا قويارلار، قيز آتاسى (قيزين آتاسى اولماسا آيرى ياخينلاريندان بيرى بو ايشى گؤرر) گلينين يالدين ياپيشيب، الينده قوران، گليني دسترخانين باشينا دولانديرار. دولانديرار _ دولانديرار دئير: **قيزيم سنى گئتديين يردده ياريياسان ، قوشا قارياسيز، ائولى _ ائشيكلى، باشيز دؤولتيلى اولسون، ...** . هر بير دؤوروده قورانى اوپدورردسترخاندا بير پارچا چؤره ک كسيب گلينين قولتوغونا قويارلار. (**سفره باشينا گليني دولاندير ب خئير دعا وئرمك، قديم ائوين اورتاسيندا اولان اوجاغين باشينا گليني دولانديرماغين قاليغيدير**). بو آندا بى قارداشلارينين سونبئشيبى گليب اؤز قايشيلا گلينين بئلين باغلار. قاين بئل باغلاندا قايشين اوج دؤنه قيزين باشيندان ساليب آياقلاريندان چيخاردار بو ايشى گؤره _ گؤره دئير:

گلين _ گلين قيز گلين،

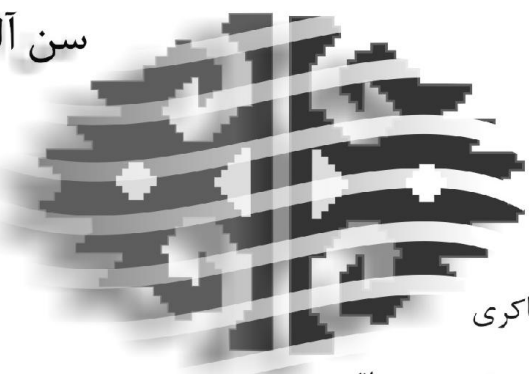
اينجيلرى دوز گلين!

يئددى اوغول ايستم،

سون بئشيبى قيز گلين.

گلينين بئلى باغلاناندا سونرا بى له گلينين ياخينلارى گلينين باشينا پول سانجاقلارلار. قاپيني كسن اوشاغين انعامين، قيز آناسينين دا سودپولون وئريب (۵۰۰۰۰ تومن) گليني چيخاردارلار، دولانديراندا سونرا آپارارلار اوغلان ائوينه. اوغلان ائوينده گلين ايچرى گيرمه ميش قاباغيندا قوربان كسيلر. بى له ساغ ديش، سول ديش ده گلينين باشندا قيرمیزی ألما آتيب، نوغول، پول سپرلر. گلين ايچرى گيريب آستانادا قويولان لهنبه كيني سينديراندا سونرا اوتاغا كئچر. اوتاقدان قايننه، قاين، بالديز، قوناقلار قاباغيندا اوينايناندا سونرا گلين قايناتادان، قاينندان ديز داياغى آليب اوتورار. **ديز داياغى پول، قيزل، قوزو**

سن آلاهيان اول الله سنن دى

توپلايان: پينار شاكرى

قايناق شخص: زرى كهنه چى اقدام

(۸۰ ياشيندا، ساوادييز)

قئيده آليما يئرى و تاريخى:

تبريز، ۱۳۸۷ ياز

سن آلاهيان اول الله سنن دى

بير گون بير شاه وزيرينين گئيدردى. گؤردى بير دانا اكينچى ايشلير اؤزوده اوخور. اكينچى دئيردى: سن آلاهيان اول الله سنن دى. شاه بو يولدا وزيره دئير: دايا گوراخ بو اكينچى نه دئير. شاه وزيره دئير كى اكينچى يه دئنه كى گونده گلسين او سؤزى منه دئسين گئتسين. وزير گلير اكينچى يه دئير كى گونده گل او سوزو منيم درباريمدا قيبليى عالمه دئ گئت. اكينچى ده گلير. آما سربازلار اكينچينى ايچريه آليرلار. سربازلار شاها دئيرلر كى بير نفر گليب سيزى گؤره قيبليى عالم! سربازلار اونى آلارلار ايچرى. اكينچى سؤزو دئير گئدر. بير گون وزير گؤره كى بو اكينچى گونده گلير بو سؤزى دئير گئدير و اونا **دائين** نه قدر پول آلير، آما من گونده هئچ بو قدر آليرام.

اۋرنك اولاراق گلىنن بئلىنى قاينى اۋز قايشىلا باغلانماق گلىنن بئلى برك، ايلك اوشاغى اوغلان اولماق دئمكدىر. گلىنن باشىندان قىزىل آلما آتماق يئره دىيب آلماين داغىلماغى "بىز بىر _ بىرىمىزدن دويماياجاغىق" دئمكدىر. ايندىسە پىلاستىك روبان لا گلىن بئلىن باغلانماق نە معناسىنداير؟! بىلمىرم. قدىمدن قالمىش دىلرىمىز اۋز _ اۋزونه يارانمايىلار، هر بىر دب، بىر گلهنك كئچمىش ايللرىن سۋزون، آتا_ بابالارىن دوشونجهسىن اۋزونده داشىير. بو دىلرى اولدوغو كىمى قۇرويوپ، اۋزوموزدن سونرا كى نىسللرە ساخلاماق بىزىم مىللى بورجوموزدور.

اولار. گلىن گتىرمە يايلاقدا حنانىن سحرى ناھاردان قاباق اولار. گلىنن باشىنا قىرمىزى تول (ايندى تور دئىلن) سالىب، ائودن چىخارداندا بالابانچى چۇل بالابانىندا واغزالى چالار گلىنن قاباغىندا آت چاپىب گوللە آتارلار. قدىم گلىنى آتىلان دوهىلن آپارامىشلار. گلىنى آپاراندا ساغ دىش لە سول دىش آتا مىنىب بىى قۇرويارمىشلار كى بىى وورماسىنلار، باشماقلارىن پالتارلارىن اوغورلاماسىنلار. بىىن اوغورلانان شىلرىنن انعامىن وئرىب آلماق ساغ دىشىن، سول دىشىن بوينونايدى.

دوۋاق قاپما:

دوۋاق، گلىنن اوز بندىدىر. گلىنن اوز بندين گۇتورمەيە (گلىنن اوزون آچماغا) دوۋاق قاپما دئىلىر. گلىنى گتىرن گونون صاباحىسى اولار. بو گون خانىملار اوغلان ائوينە يىغىلىب شنىلگ ائدرلر. بو شنىلكدە بىر اوغلان اوشاغى گلىنن دوۋاغىن قاپىب قاچار سونرا بى عايلىسىندن انعامىن آلىب دوۋاغى وئىر. دوۋاق قاپما قورتاراندىن سونرا داھا تزه بى _ گلىن كهنەلرە قۇشولوب بىرگە ياشاملارىن باشلايلارلار. بو مراسىم شەردە اۋزونه قوندارما بندىتخت آدى آلمىش .

آياق آشما:

گلىنن كۇچمەسىندن نئچە گون سونرا قىز عايلىسى بى لە گلىنى بىردە ياخىن قوھوملارىن قوناق چاغىرار كى بوندان بئلە بى لە گلىن اونلارىن ائوينە گلىب گئىسىنلر . قىز عايلىسىندن سونرا اونلارىن ياخىن آدمالارى دا قوناقلىق وئرىب بى لە گلىنن آياغىن اۋز ائولرىنە آچارلار. گلىنن قوھوم ائولرىنە ايلك كئدىشىندە او ائودن گلىنە پاى وئىرلر.

قدىم توى دىلرىمىزىن چوخو بوگون مدرنلشمە آدىلا آرادان گئدىب يا دا گئتمەكدەدىر. چوخلارى دىلرىمىزىن، گلهنكلرىمىزىن معنالارىنى، نە اوچون قدىم آتا _ بابالار ياراتدىقلارىنى بىلمەدىكلرىنە مدرنلشمە آدىلا بو دىلرى دىشىب يا دا آرادان آپارىلارلار.